

Z OBSAHU ČÍSLA

Klinika otorinolaryngologie
a chirurgie hlavy a krku

Vzpomínky pamětníků

Nemocniční informační systém –
historie, přítomnost a budoucí očekávání

Blíží se soumrak aplikovaného výzkumu??

Zahájení nového školního roku v ZŠ a MŠ při Fakultní nemocnici

Ne všichni školáci mohli letos 3. září zahájit nový školní rok se svými spolužáky. Začátek školy je zastihl v nemocnici, a tak je na rozdíl od kmenové školy přivítala Základní škola při Fakultní nemocnici. Někteří z nich byli dost překvapení, že si neprodlouží letní prázdniny, ale nakonec přijali s povděkem možnost zkrátit si dlouhou chvíli v nemocnici, třeba i učením, které však v této škole probíhá zábavnou a hravou formou.

První školní den přivítala hospitalizované školáky ředitelka školy Mgr. Blanka Kovandová a představila jim všechny učitelky a vychovatelky. Poté následoval program Zdravotních klaunů s předáváním drobných dárků.

Je potěšitelné, že slavnostního zahájení nového školního roku se pravidelně zúčastňují zástupci vedení Dětské kliniky i Fakultní nemocnice, především Mgr. Dana Vaňková, doc. Sylva Skálová, Bc. Jitka Nováková, prof. Jaroslav Malý a další, kteří činnost nemocniční školy podporují.

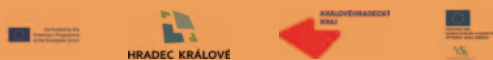
Mgr. Helena Bieliková, foto: Mgr. Lea Kašubová

Projekty školy

V tomto roce se škola zapojila do několika projektů:

- s finanční podporou MMHK: Projektové dny – komunikace a spolupráce dílničky
Projektové dny – podzimní dílničky
 - s finanční podporou KÚ KHK: Nemocniční zajiček 2018 Hrátky se zvířátky
Bezpečně na silnici Mezilidské vztahy
 - s finanční podporou MŠMT: Šablony – posílení personální podpory
 - s finanční podporou EU: Erasmus + Žijeme v Evropě
 - bez finanční podpory: e-Twinning – Oslavujeme – spolupráce se Španělskou nemocniční školou
- ďále pokračují projekty Zdravé zoubky a Kačenka stůně

◀ Foto přední strana: Inaugurace děkana Lékařské fakulty v Hradci Králové, prof. MUDr. Jiřího Mand'áka, Ph.D.

Foto zadní strana: Foto Miloš Vojtěch ▶

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: prof. MUDr. Vladimír Maisnar, Ph.D., MBA, editorka: Bc. Iveta Juranová. Adresa redakce: maisnar@fnhk.cz; juranova@lfhk.cuni.cz.

Redakční rada: Ing. V. Bartošová, PhDr. J. Bavor, prof. MUDr. RNDr. M. Červinka, CSc., Mgr. M. Formánek, Mgr. L. Jarešová, Ing. E. Kvapilová, prof. MUDr. V. Palička, CSc., dr. h. c., doc. MUDr. J. Páral, Ph.D., prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., Bc. J. Sochor, prof. MUDr. I. Šteiner, CSc., PhDr. J. Štěpán, Ph.D., Mgr. D. Vaňková, M. Všetečka, doc. MUDr. P. Žáček, Ph.D.

Vydává FN HK a LF UK HK jako čtvrtletník v Nakladatelství ATD Dvůr Králové n. Labem (atd.hk@seznam.cz, tel. 774 167 245)

Ročník XXVIII (2018), č. 3 • Vyrobitel tiskárna V&H Print Hlávko s.r.o., Nové Město nad Metují • MK ČR E 11425 • ISSN 1211-295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adrese <http://fnhk.cz> v kapitole O fakultní nemocnici a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby – Časopisy www.facebook.com/Scan.casopis.FNHK.LFHK)

Pokyny pro autory: Text příspěvku odevzdávejte elektronicky, zpracovaný v editoru Microsoft Word. Doprovodný obrazový materiál nevkládějte do textu, ale pošlejte samostatně. Kontaktní adresy: maisnar@fnhk.cz; juranova@lfhk.cuni.cz

OBSAH

Zahájení nového školního roku v ZŠ a MŠ při Fakultní nemocnici	2
Slovo ředitele	4
Slovo děkana	5
Zlatá medaile Univerzity Karlovy	6

AKTUALITY

Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku	7
Den otevřených dveří v lékárně Fakultní nemocnice Hradec Králové	9
Devadesát let zpátky v čase	10
Vzpomínky pamětníků	11
Nemocniční informační systém FN HK	13
Dětský den pro děti zaměstnanců FN HK	14

VĚDA A VÝZKUM

Blíží se soumrak aplikovaného výzkumu??	15
Noví vedoucí pracovníci	16
Pneumologický seminář v Deštém	16
4. Konference Společnosti radiační onkologie, biologie a fyziky ČLS JEP	17
Chodounského cena	17
15. ročník Setkání východočeských revmatologů	18
Odborné akce	18

INFORMACE, ZAJÍMAVOSTI

Aktuality z Ministerstva zdravotnictví	19
Humor léčí	19
Osvěta v obrazech	20
Hradec Králové ve fotografiích – Josef Škoda	22
Filharmonie Hradec Králové	25
Kam za kulturou	27
Letem světem Řeckem	28
Vzpomínka na prof. MUDr. Tomáše Grála	30
Východočeský výtvarný salon	31

EDITORIAL

Vážení a milí čtenáři Scanu, právě jste otevřeli již třetí letošní vydání časopisu Scan. Před několika dny začal nový školní rok na základních a středních školách, blíží se zahájení zimního semestru na školách vysokých. A jak jste si jistě všimli hned na přední straně, na naší Lékařské fakultě došlo k významné změně, a to hned na postu nejvyšším. Protože řadu z Vás jistě zajímá vize, s jakou prof. Mandák na post děkana nastupuje, najdete ji hned na 5. straně tohoto čísla v rámci lehce rozšířeného sloupku děkana. Jsme velmi rádi, že si nový pan děkan našel chvíli času a sešel se s redakcí Scanu. Během schůzky nás ujistil, že se mu současná podoba časopisu líbí a nic by na ní neměnil. Jsme za to velmi rádi a přejeme mu v jeho náročné práci na nové pozici mnoho úspěchů. Nebudu to jistě mít jednoduché v době, kdy začíná chybět stále více zdravotníků, a to jak sester, tak i lékařů, na což by lékařské fakulty měly reagovat navýšením počtu studentů. To by jistě mělo provázet i navýšení počtu učitelů, jejichž platy však dlouhodobě nedosahují potřebné výše, aby se tato odpovědná práce stala atraktivní. Sjednat nápravu se ale bohužel zatím nikdo nechystá.

Nyní krátce k obsahu tohoto vydání. Z pracovišť FN HK a LF HK představujeme Klinikou otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku. V rámci dodaného textu se současný přednosta kliniky prof. Chrobok zabývá i historickým přínosem hradeckého pracoviště pro rozvoj tohoto oboru. I další příspěvky, které se nám podařilo získat, jsou velmi zajímavé. Věřím, že čtenáře jistě zaujmou vzpomínky pamětníků, o které se s námi tentokrát podělili doc. Endrys a prof. Hybášek. Náměstek ředitele FN HK, dr. Měšťan, se ve svém článku zabývá budoucností nemocničního informačního systému, který by si inovaci již určitě zasloužil. Z mého pohledu velmi zajímavým je i příspěvek doc. Volence, ve kterém se zabývá budoucností aplikovaného výzkumu. Nechybí ani zprávy z proběhlých odborných akcí a o své cestovatelské zážitky se s námi znovu podělil Martin Kopeček. Dále pokračuje seriál Hradec Králové ve fotografiích a pozvánku k návštěvě hradecké Filharmonie včetně detailního programu již 41. sezóny pro čtenáře Scanu připravil předseda její správní rady Ing. Janhuba.

Za redakci doufáme, že se vám bude i toto číslo Scanu líbit, a uvítáme jakékoli vaše připomínky, náměty nebo přímo příspěvky do jeho dalších čísel. *-mai-*

Letní zamyšlení o fakultě a nemocnici

Neskutečně horké léto by mělo vést k textu o potřebách klimatizace, nápojů na pracovišti, uzavírání lůžek pro nedostatek pracovníků (a potřeby vybrat si dovolenou) a obdobným letním tématům. Vynechám je, věnujeme se jim v běžných provozních diskusích. Chci tentokrát rozebrat velmi důležitou oblast v životě a existenci Fakultní nemocnice.

Je jí zásadní změna ve vedení Lékařské fakulty. Je vlastně otázka, zda mám psát „zásadní“. Končí druhé funkční období pana profesora Červinky ve funkci děkana a do vedení fakulty nastupuje nový děkan, pan profesor Mandák. Od roku 1989 zachovávalo a zachovává vedení Fakulty značný stupeň kontinuity – prakticky vždy byl novým děkanem zvolen některý člen dosavadního vedení, některý z proděkanů. Je tomu tak i nyní – pan profesor Mandák je nejen vedoucím Katedry chirurgických oborů, ale byl i proděkanem pro studium a členem Kolegia děkana a má tedy z vedoucích posic na fakultě bohaté zkušenosti. Odstupující děkan, pan profesor Červinka, zůstává členem Kolegia děkana. Kontinuita je tedy jasná.

Váhal jsem proto nad výrazem „zásadní změna“. Ale i přes zmíněnou a žádoucí kontinuitu je ta změna vždy zásadní. Nový děkan jistě přichází s novými myšlenkami a novými nápady. Z hlediska vedení Fakultní nemocnice ale vyjadřuji už nyní jednoznačné přesvědčení, že v našich vztazích se nic zásadního nezmění. Jistě zůstanou velmi seriosní, jistě zůstanou zcela nadstandardní a vybočující z českých zvyklostí. Budeme – tak jako dosud a tak jako vždy – společně hledat cesty pro zlepšení spolupráce a pro řešení problémů. Jeden z „problémů“ je již nyní jasný a přijde brzy.

Stát pochopil zásadní potíž s počty a věkovou strukturou českých lékařů a rozhodl se ekonomicky podpořit lékařské fakulty a zavázal je, že zvýší počet studentů (a následně absolventů). To je, jak se moderně říká, velká výzva. Zatím se vedly diskuse o tom, zda na zvyšující se počet studentů má Lékařská fakulta dostatek výukových prostor a zda má dostatek vyučujících teoretických oborů. To je jistě diskuse potřebná a žádoucí. Má-li být zvýšen počet lékařů, je potřeba zvýšit počet absolventů. Má-li být vyšší počet absolventů, je potřeba zvýšit počet nově přijatých studentů – a to dopadne především na vyučující prvních ročníků.

Nových studentů je nezbytné přijmout více, někteří studia nedokončí. Jenže za několik málo let začne chodit více stu-

dentů i do Fakultní nemocnice. Bude potřeba více klinických učitelů a stoupne jejich zátěž. Bude to větší zátěž i pro pacienty – a těch více nebude. Výuka bude muset probíhat i v odpoledních či podvečerních hodinách – to ale není pro klinické pracovníky nic překvapujícího. Obecně přitom očekávám spíše větší a stále se stupňující důraz na praktickou a klinickou výuku – pro nové lékaře je podstatné, aby nejen získali solidní teoretické základy, ale aby se naučili medicínu pro praxi. Jestliže jsem ale říkal, že vedení nemocnice a vedení fakulty vždy našlo společnou cestu a řeč, tak nepochybuji, že tomu tak bude i nyní i v budoucnu, a že to společně zvládneme.

Je přitom jistě možné, že se více klinických lékařů zapojí i do teoretické výuky.

Nebude na škodu, když medicíni již v počátku svých studií budou slyšet, jak konkrétně poznatky teoretických oborů využijí v budoucí klinické praxi a alespoň trochu to může pomoci saturovat zřetelný nedostatek vyučujících na teoretických ústavech. Je to další krok k bližšímu propojení a bližší spolupráci Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty.

S tím úzce souvisí i „druhá oblast“. Užšímu propojení obou institucí jistě může napomoci i jejich blízká lokalizace. Je výborné, že vznikla první budova nového Kampusu v těsné návaznosti na areál Fakultní nemocnice. Je nezbytné ve výstavbě pokračovat – současná situace, kdy fakulta je „roztržená“ na dvě části, je velmi složitá logisticky i ekonomicky. Myslím, že vedle restrukturalizace výuky je to druhý velký cíl, který před novým vedením fakulty stojí – a Fakultní nemocnice udělá vše pro to, aby mu pomohla k úspěšnému dotažení integračních snah. Fakultní nemocnice je „fakultní“ právě proto, že spolupracuje s lékařskou fakultou – a obdobně žádná lékařská fakulta nemůže existovat bez fakultní nemocnice.

Je samozřejmě potřebné, abych v tento okamžik veřejně poděkoval odstupujícímu děkanovi, panu prof. MUDr. RNDr. Miroslavu Červinkovi, CSc. za vše, co udělal pro dobrou spolupráci a pro rozvoj Fakultní nemocnice – za vše, co udělal pro rozvoj Fakulty (a je toho dlouhá řada), mu jistě poděkuje vedení University Karlovy. Novému děkanovi, panu prof. MUDr. Jiřímu Mandákovi, Ph.D. pak přeji, aby se mu vše dařilo a aby se jednou mohl velmi spokojeně ohlédnout na to, čeho dosáhne. Na spolupráci se těším.

Prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

je mi ctí, že Vás mohu oslovit jako nový děkan naší Lékařské fakulty.

V dubnu tohoto roku mě členové akademického senátu zvolili za kandidáta pro tuto funkci a 1. 9., k zahájení nového akademického roku, mě rektor univerzity do funkce jmenoval. Dovolte, abych nejdříve znovu poděkoval všem, kteří mi, po mnoha osobních jednáních, rozhovorech a diskuzích, dali důvěru a zvolili mě. Nesmírně si jejich důvěry vážím.

Celý můj profesní život je spjatý s Lékařskou fakultou a Fakultní nemocnicí v Hradci Králové.

Po promoci na této fakultě, v roce 1983, jsem nastoupil na chirurgickou kliniku hradecké fakultní nemocnice a následně, v roce 1985, jsem přestoupil na nově založenou kliniku kardiokirurgickou, na které působím dodnes. Nyní jako zástupce přednosty kliniky pro vědu a výuku.

Záhy jsem se zapojil i do výuky studentů, postupně na pozicích odborného asistenta, docenta a nakonec profesora. Dnes jsem vedoucím, přednostou katedry chirurgie. Katedry, pod kterou, co se výuky týče, spadají kliniky chirurgická, kardiokirurgická, neurochirurgická, ortopedická a urologická.

V roce 2015 mě spectabilis, děkan Lékařské fakulty jmenoval proděkanem pro výuku všeobecného lékařství (4.–6. ročník) a pro výuku bakalářských programů. A právě funkce proděkana mi umožnila seznámit se detailně s problematikou fakulty, jejího řízení, vztahu s rektorátem a ostatními fakultami. Se základními principy i zásadními problémy.

Dnes vím, že dokonalé fungování fakulty musí být postaveno na aktivní spolupráci děkana se všemi jejími orgány a složkami. S kolegiem, senátem, vědeckou radou, děkanátem a především s jednotlivými pracovišti – teoretickými, preklinickými i klinickými. Bez této spolupráce, bez souladu a součinnosti jednotlivých složek si práci děkana neumím vůbec představit.

Zcela zásadní pro chod naší fakulty je pochopitelně spolupráce s Fakultní nemocnicí. Žádná lékařská fakulta nemůže být bez své nemocnice, stejně jako žádná fakultní nemocnice nemůže být bez své fakulty. Obě instituce jsou na sobě životně závislé. Bez jejich vzájemně vyváženého a funkčního propojení není možno zabezpečit jejich poslání. Další prohlubování této spolupráce je nutností.

Obdobně je tomu i s Fakultou vojenského zdravotnictví

Univerzity obrany. Spolupráce obou institucí započala de facto již v roce 1951, kdy vznikla Vojenská lékařská akademie. Vojenští posluchači jsou totiž současně i posluchači Univerzity Karlovy. Upevnění vztahu, s upřesněním některých diskutovaných detailů, patří mezi priority.

Pro fungování fakulty je základem pochopitelně i pevný vztah s univerzitou. Lékařská fakulta v Hradci Králové je nedílnou, pevnou a neodmyslitelnou součástí Univerzity Karlovy. Budování a kultivování svébytnosti a specifické samostatnosti naší Lékařské fakulty v pevném svazku Univerzity Karlovy považují za základ.

Milé čtenářky, milí čtenáři, jmenování děkanem je pro mě nejen velkou poctou, které si nesmírně vážím. Je pro mne především zavazující. Tato, pro fakultu klíčová, funkce vyžaduje

je cílevědomou a intenzivní každodenní práci. Navázat na práci předchozího děkana, profesora Červinky, nebude vůbec jednoduché. Jeho vůdčí role po dobu dvou volebních období, stejně tak jako role jeho předchůdců ve funkci děkana, byla obdivuhodná. Fakulta je dnes na vysoké odborné i společenské úrovni a udržet tuto úroveň, takto vysoko nastavenou latku, bude mojí hlavní snahou.

Úkolů, nejen stávajících, ale i nových, které je potřeba řešit, nás čeká mnoho.

Ve své funkci budu jednoznačně klást největší důraz na výuku. Fakulta je v prvé řadě školou vychovávající nové lékaře. Proto byla založena a toto své poslání musí i dnes bezesbýtku naplňovat. Výuka by však měla směřovat nejen k hlubokým teoretickým znalostem, ale také k precizní přípravě našich absolventů do praxe. Studenti resp. absolventi musí mít co nejlepší praktickou přípravu do života, do reálného pracovního procesu. Je nutné stále více kombinovat a doplňovat teoretickou výuku s výukou praktickou. Musíme klást důraz na zdokonalení schopností našich studentů v řešení specifických a kritických situací, v kontaktu s pacienty a jejich blízkými v psychicky i společensky náročných chvílích, stejně jako v kontaktu s právními předpisy, administrativou.

K tomu musí být využívány, vedle klasických a zaběhlých vyučovacích postupů, i nejmodernější výukové metody, elektronické studijní materiály a nejmodernější výukové pomůcky.

Přesto i nadále zůstává zásadní a nezastupitelná úloha učitele. Vzdělaného a zkušeného profesionála, který může nejlépe předat své životní zkušenosti studentům. Jeho role

je nenahraditelná. Velkým problémem je ale současné postavení učitelů ve společnosti i ve zdravotnictví a trvalý pokles zájmu o výuku. Je proto především potřeba hledat finanční zdroje a způsoby a možnosti odměňování. Současně musíme neustále kontaktovat zodpovědné instituce a úřady, poukazovat na rostoucí problémy, informovat veřejnost a apelovat na závažnost situace.

Specifickým problémem je společenská a politická potřeba nárůstu počtu lékařů v naší zemi a vzniklý tlak k navýšení počtu studentů medicíny. Nedávné rozhodnutí vlády o finanční dotaci lékařským fakultám k navýšení počtu studentů nás staví před obrovský problém. V nejbližších měsících bude potřeba společně nalézt řešení tohoto úkolu. Vyhodnotit způsob výuky, odhalit rezervy personální i časové, navrhnout možnosti a případné změny. Zapojení nejen všech pracovníků, ale i studentů do diskuze nad tématem a jeho řešením považuji za klíčové.

Vedle toho nás, co nevidět, čeká akreditace oboru Všeobecné lékařství. Z právě úspěšně obhájené akreditace oboru Zubní lékařství vím velmi dobře, jak složitý a obtížný je před námi úkol. Přesto, že vlastní proces akreditace proběhne až v příštím roce, práci na tom musíme zahájit již nyní a na všech našich pracovištích. Vedle výuky patří k hlavním činnostem naší fakulty vědecká a výzkumná činnost. Na této činnosti by se měly podílet všechny katedry, ústavy, kliniky. V posledních letech jsou však patrné problémy se získáváním projektů a grantových studií, tedy finančních zdrojů. Je třeba detailně analyzovat objektivní i subjektivní důvody tohoto poklesu.

Nutné je další prohloubení spolupráce s ostatními institucemi, především s Fakultní nemocnicí a Fakultou vojenského zdravotnictví, vytvořením společných týmů. Spojení a vytvoření nových výzkumných skupin nejen zvyšuje jejich kvalitu, ale současně zvyšuje šanci k získání nových projektů. Vhodné je jistě zapojení našich studentů do výzkumných

týmů. Pomůže to nejen při vlastní výzkumné práci, ale umožní to vytipování a podchyčení vynikajících jedinců a jejich následné zapojení do kolektivu po absolutoriu.

Pochopitelně je zároveň nutné i nadále, ve spolupráci s děkanátem, zlepšovat podmínky řešitelů snižováním jejich administrativní zátěže.

Mezi největší úkoly, které jsou před námi, zcela jistě patří dostavba Výukového a výzkumného centra Univerzity Karlovy, kampusu Lékařské a Farmaceutické fakulty v Hradci Králové. Neuvěřitelné množství administrativních a legislativních problémů však znesnadňuje, a tak prodlužuje vlastní realizaci. Věřme ale, že se nakonec přes všechny obtíže podaří dílo dokončit a naše fakulta získá další, tolik potřebné, moderní a reprezentativní prostory pro výuku i výzkum.

Úkolů, které nás čekají v příštích měsících a letech, je mnoho. Jejich detailním vyjmenováním Vás však nechci nudit nebo snad uvést do deprese. Naopak, věřím, že je můžeme společně všechny vyřešit a dokážeme tak, že Lékařská fakulta v Hradci Králové patří mezi špičková prestižní pracoviště a že její absolventi tak mají to nejlepší doporučení pro svoji profesionální dráhu.

Dámy a pánové, dovoluji mi ale závěrem vyzdvihnout to nejdůležitější. Naše fakulta to nejsou jenom budovy, předpisy a prováděcí vyhlášky. Naše fakulta to jsou především lidé, kteří v ní pracují. Proto vidím potřebu neustálé vzájemné výměny informací mezi vedením fakulty a jednotlivými pracovišti, studenty i absolventy, studentskými i zaměstnaneckými organizacemi. Nutnost osobních setkání k výměně názorů, otevřené diskuzi, spolupráci, společnému řešení problémů. Jenom tak je možno vytvořit nejlepší podmínky pro práci, vzájemné profesionální soužití a naplnit tak poslání naší fakulty.

Quod bonum, faustum, felix et fortunatumque, sit.

Prof. MUDr. Jiří Mandák, Ph.D.

Zlatá medaile Univerzity Karlovy

Dlouholetou práci **prof. MUDr. RNDr. Miroslava Červinky, CSc.** pro Lékařskou fakultu v Hradci Králové ocenil rektor UK, prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc. Zlatou medailí Univerzity Karlovy. Předal ji prof. Červinkovi u příležitosti konce jeho funkčního období v pozici děkana fakulty a inaugurace děkana nového dne 3. září 2018 ve Sloupovém sále Lékařské knihovny.

Blahopřejeme!

Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku

Otorinolaryngologické oddělení (ORL) bylo založeno v roce 1925 a sídlilo v dnešní Staré nemocnici. V roce 1928 byla dokončena výstavba Všeobecné veřejné okresní nemocnice (Nová nemocnice) a oddělení ORL se přestěhovalo. Prvním primářem se stal MUDr. Václav Tesař, žák profesora Kutvirta. V levém křídle Očního a ušního pavilonu bylo oddělení ušní-nosní-krční pro 45 pacientů, dva operační sály, chodba pro vyšetřování sluchu s vestibulárním aparátem, temná komora, laboratoř, pět koupelen, tři čajové kuchyně a jídelní výtah (obr. 1)

Obr. 1 – Oční a ušní pavilon v roce 1928

V roce 1939 bylo oddělení rozšířeno a stalo se základem pro vznik kliniky. Vlastní historie kliniky začíná v lednu 1946 příchodem doc. MUDr. Jana Hybášky z brněnské ORL kliniky.

Přednostové ORL kliniky byli:

- Prof. MUDr. Jan. Hybášek, DrSc. 1946–1962
- Prof. MUDr. Lubomír Faltýnek, DrSc. 1962–1971
- Prof. MUDr. Ivan Hybášek, DrSc. 1971–1995
- Doc. MUDr. Jan Vokurka, CSc. 1995–2010

V roce 2012 došlo ke změně názvu pracoviště na Kliniku otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku, který odpovídá terminologii vzdělávání v oboru a odborné společnosti.

Mezi vyšetřovací metody, operační a léčebné postupy, které zavedli a rozvinuli hradečtí ORL lékaři, řadíme:

- **Ušní chirurgie** – k rozvoji dochází především v období krátce po vzniku ORL kliniky. Jednalo se o sanační výkony akutních a chronických středoušních zánětů a zásadní rozvoj rekonstrukčních výkonů středního ucha – tympanoplastik. Dnes je prováděna chirurgie spánkové kosti a laterální baze lební v plném rozsahu, kromě vestibulárního schwannomu. Ruku v ruce s chirurgií ucha je spojeno vyšetření sluchu a rovnováhy. V současnosti ORL klinika vybavena řadou audiologických a vestibulologických přístrojů.
- **Funkční endonazální chirurgie nosu a vedlejších nosních dutin** se rozvíjí od 90. let 20. století. Vývoj metody umožnil zavedení světlovodné techniky a rigidních endoskopů, společně s vývojem diagnostických zobrazovacích metod (CT,

MR). Metoda endoskopické chirurgie je postupně využívána i mimo hranice paranazálních dutin, např. při operacích slzných cest, baze lební či při adenoidektomiích. ORL klinika také provádí vyšetření čichu a chuti.

- **Chirurgie štítné žlázy a příštítných tělísek** – začátky se datují do konce 80. let 20. století. Hlavním cílem operací bylo snížení frekvence pooperačních obrn zvrátelného nervu a současně dosažení co nejlepších onkologických výsledků u zhoubných nádorů štítnice – totální tyroidektomie a blokované krční disekce.
- **Laserová chirurgie** – první fáze vývoje spadá do 90. let 20. století, kdy se podařilo získat kontaktní diodový laser. Využíván je u operací nosních dutin a baze lební, dále u chirurgie v oblasti hltanové branky – především u ronchopatie a obstrukčního sleep apnoe syndromu. Nová etapa rozvoje laserové chirurgie byla umožněna zakoupením nekontaktního CO₂ laseru. Přístroj je využíván především k chirurgickým výkonům benigních a maligních lézí v oblasti hrtanu.
- **Chirurgická léčba poruch spánku** – navazuje na koordinovanou činnost spánkového centra, která v rámci FN sdružuje odborníky všech oborů, podílejí se na diagnostice a léčbě poruch spánku. ORL klinika se podílí nejen na chirurgické léčbě, zabývá se také diagnostikou poruch spánku.
- **Foniatrie** jako nastavbová specializace se utvářela v průběhu 50. let. Spektrum léčebných možností poruch hlasu a řeči je dále rozšiřováno. Klinika se zabývá nejen léčbou konzervativní (rehabilitace hlasu, sluchu a řeči), ale také chirurgickými možnostmi léčby poruch hlasu – fonochirurgií a laryngální mikrochirurgií, poruch sluchu – středoušní rekonstrukční chirurgie a sluchové implantáty.
- **Onkologie** – ORL klinika léčí nádory hlavy a krku již od svého vzniku. K určitým změnám koncepce léčby dochází především v souvislosti se zavedením nových chirurgických technik: zavedení endoskopické chirurgie u některých nádorů nosu, paranazálních dutin a baze lební a laserové chirurgie zhoubných nádorů hrtanu. V rámci zlepšení péče o onkologicky nemocné lze jmenovat i zavedení nových metod, umožňujících časnou diagnostiku slizničních nádorů (NBI narrow band imaging) či nových možností diagnostiky a léčby poruch polykání po rozsáhlejších onkologických výkonech. ORL klinika začíná rozvíjet techniku mikrovaskulárních laloků, společně s plastickými chirurgy.
- **Diagnostika poruch sluchu a screeningové metody** – výzkumy možností objektivních metod vyšetření sluchu byly činné již v 60. letech 20. století a výrazně se zlepšily získáním přístrojů na objektivní vyšetření sluchu (evokované ušní potenciály a otoakustické emise) v 90. letech 20. století. V současnosti patří screeningové programy pro časnou diagnostiku sluchových poruch novorozenců a dětí k prioritním programům rozvoje kliniky (obr. 2).
- **Diagnostika a rehabilitace poruch polykání** je nejmladší oblastí zájmu pracoviště. Jedná se především o diagnostiku (flexibilní endoskopické vyšetření polykání – FEES

Obr. 2 – Screening sluchu novorozenceotoakustické emise

a videofluroskopie) a péči o nemocné po mozkových příhodách a s nádory hlavy a krku – mezioborová rehabilitace poruch polykání, především s klinickou logopedií.

ORL klinika slouží jako *centrum pro postgraduální výuku lékařů* v oboru otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku. V počátcích pregraduální výukové činnosti bylo prioritou

získání dostatečného množství studijního materiálu. Jednalo se o vznik prvních učebnic otorinolaryngologie pro studenty, zajištění výukových prostor a vybudování sbírek preparátů, demonstřujících jednotlivé choroby či patologické stavy. ORL učebnice vznikají v průběhu 80. a 90. let minulého století. V současnosti je vydávána edice *Chorob hlavy a krku* pro postgraduální výchovu. V posledních letech jsou stále častěji ve výuce využívány moderní počítačové metody. Podařilo se zajistit přímé přenosy operací z operačních sálů, vytvoření centrálního úložiště videonahrávek patologických stavů i jednotlivých operací a využívání interaktivních tabulí.

V současnosti má pracoviště akreditaci pro vzdělávání v oborech otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku, dětské otorinolaryngologie, audiologie a foniatrie. V rámci doškolení lékařů specialistů pořádala ORL klinika kurzy funkční endonazální chirurgie. Od roku 2011 organizuje ORL klinika preparační kurzy (ucha, nosu, krku) na anatomickém ústavu v Brně, mezioborová sympózia v Hradci Králové, podílí se na kurzu chirurgie spánkové kosti ve Svitavách, nově zajišťuje kurzy šití kůže hlavy a krku a akreditovaný kurz pro klinické logopedky – Poruchy polykání. V roce 1992 získala klinika akreditaci pro doktorské studium v oboru otorinolaryngologie; od roku 2004 je spojena s doktorským studijním oborem chirurgie. V současné době pracuje celkem 6 lékařů kliniky s vědeckou hodností Ph.D.

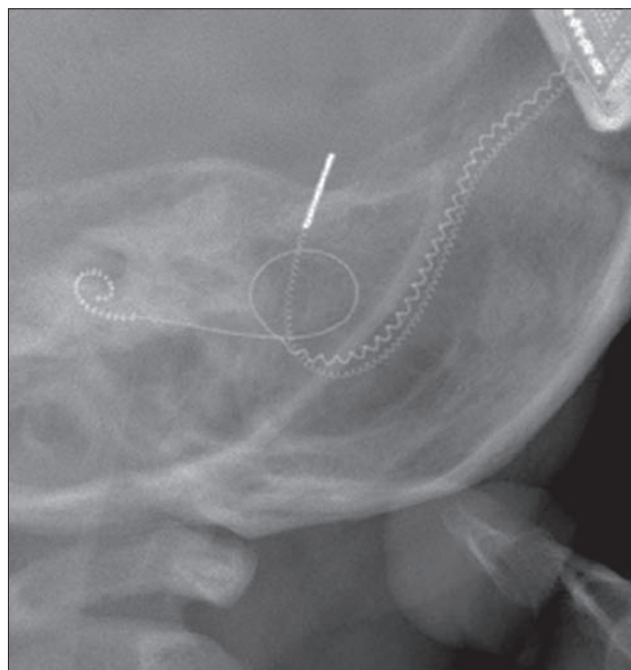
Výzkumná činnost kliniky byla a je zaměřena na celou šíři oboru, dominuje sanační a funkční rekonstrukční chirurgie středního ucha, chirurgie rakoviny hrtanu, orofaryngu a štítné žlázy. Byly publikovány světově prioritní výzkumy evokovaných ušních potenciálů a elektromyografie hrtanových svalů. Další výzkum souvisí s rozvojem funkční endoskopické chirurgie paranazálních dutin a chirurgií štítné žlázy, s problematikou nitrolebních zánětlivých komplikací, funkč-

Obr. 3 – Společné foto 2017

Obr. 4 – Kochleární implantát – schéma vnitřní části a řečového procesoru

Obr. 5 – Kochleární implantát – rentgenové vyšetření týden po operaci

ního vyšetření sluchu a rovnovážného ústrojí či histopatologií spánkové kosti.

K *současným prioritám* kliniky lze zařadit dva základní projekty, které jsou průběžně rozpracovávány:

- První zahrnuje problematiku *nádorů hlavy a krku*, kdy k dílčím projektům patří časná diagnostika nádorů (NBI, zobrazovací techniky), studium nádorových prognostických markerů, diagnostika mikrometastáz, problematika a význam TNM klasifikace, rehabilitace polykání po onkologických výkonech, či moderní metody chirurgické léčby včetně endoskopických a laserových výkonů.
- Druhou prioritou je *diagnostika a léčba poruch sluchu* – metodika včasného zachytu poruch sluchu u novorozenců, screening poruch sluchu u dětí předškolního a školního věku, či nové možnosti rehabilitace a léčby sluchových poruch (sluchové implantáty). Program kochleárních implantací byl zahájen v roce 2016 (obr. 4 a 5).

Současné cíle pracoviště (obr. 3) v oblasti léčebně preventivní péče jsou:

- program celoplošného screeningu poruch sluchu novorozenců a předškolních dětí,
- zavedení a rozvoj nových metod rehabilitace poruch sluchu – sluchadla BAHA, kochleární implantace,
- rozvoj a zdokonalení laserové chirurgie hrtanu včetně onkochirurgie,
- rozvoj chirurgie baze lební a očnice, stenóz hrtanu a průdušnice,
- úzká mezioborová spolupráce.

V oblasti pregraduálního a postgraduálního vzdělávání se jedná o:

- zdokonalení a zvyšování úrovně pregraduální výuky (zapojení nových technologií),
- udržení statutu akreditovaného pracoviště pro postgraduální vzdělávání lékařů v oboru ORL, dětská ORL a foniatrie,
- pořádání seminářů a kurzů v rámci specializační přípravy ORL a foniatrie,
- výchova dalších doktorandů a habilitovaných lékařů.

Prof. MUDr. Viktor Chrobok, CSc., Ph.D.

Den otevřených dveří v lékárně Fakultní nemocnice Hradec Králové

Několik desítek návštěvníků využilo ve středu 20. června možnost prohlídky prostor Nemocniční lékárny Fakultní nemocnice Hradec Králové. Den otevřených dveří se uskutečnil u příležitosti letošního 90. výročí vzniku areálu FN HK a na 21. června připadajícího Dne lékáren.

Pro návštěvníky byla připravená prezentace činnosti lékárny FN HK, která je největší lékárnou na východě Čech a v Královéhradeckém kraji a je jediným zařízením, které

zabezpečuje nepřetržitou lékárenskou pohotovostní službu.

Návštěvníci následně mohli projít prostory, které se využívají ke skladování léků pro celou nemocnici, nahlédli do oddělení veřejného výdeje či do oddělení přípravy léčiv. Do lékárny se přišli podívat studenti jednoho z hradeckých gymnázií, veřejnost i zaměstnanci nemocnice. Návštěvníci projeví velký zájem například o problematiku přípravy sterilních lékových forem.

-JS-

Devadesát let zpátky v čase

Královéhradecká „nová“ nemocnice se brzy po svém otevření zařadila na přední místo mezi zdravotnickými ústavami v Československé republice. Již od počátku třicátých let bylo ale jasné, že kapacita nemocnice nedostačuje zájmu pacientů a v nemocničním areálu bude nutná další výstavba. V roce 1933, po náhlé smrti MUDr. Bedřicha Honzáka, se stal novým ředitelem doc. MUDr. Vladimír Ulrich.

Koncem třicátých let proběhla dostavba nového dvojpavilonu, který měl sloužit pro oddělení porodnické, gynekologické a také pro oddělení nemocí kožních a pohlavních, obě oddělení měla samostatné primariáty. Projektantem se stal Ing. Bedřich Adámek, dozorcem stavby byl pověřen hradecký architekt Josef Fňouk. Stavební práce prováděla hradecká firma Jan Mádlík a Jan Včelák. Nádvoří upravila firma Chudomel a Stejskal z Hradce Králové. Po zřízení Protektorátu Čechy a Morava se realizace naplánovaných stavebních prací v areálu nemocnice velmi zkomplikovala. V roce 1939 byla podle projektu architekta Bedřich Adámka ještě realizována adaptace uvolněného pavilonu chirurgie. V témže roce byla pak dokončena přístavba dvojpavilonu pro oddělení oční a oddělení ušní-nosní-krční. Dostavby uvedených pavilonů byly opět zadány hradecké firmě Mádlík a Včelák.

*PhDr. Pavla Koritenská, Muzeum východních Čech v Hradci Králové
foto Sběrka MVČ*

Pohlednice Okresní nemocnice v Hradci Králové, 30. léta 20. století

Pavilon pro oddělení gynekologicko-porodnické a venericko-kožní, dostavba 1938

*Dvojpavilon pro oddělení oční a oddělení ušní, krční oddělení,
po dostavbě, dostavba 1939*

Chirurgický pavilon, dostavba 1939

Vzpomínky pamětníků

doc. MUDr. Jiří Endrys, CSc.

Narozen 25. prosince 1925. Studoval Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové, na které promoval v roce 1950. Poté působil ve Fakultní nemocnici Hradec Králové jako sekundární lékař a odborný asistent na interní klinice a později jako ordinář na kardiologickém středisku, z něhož později vznikla Kardiologická klinika FN HK. V letech 1969 až 1975 založil a rozvíjel obor invazivní a intervenční kardiologie v Kuwaitu, kam se vrátil také v letech 1985 až 1990 a také 1992 až 2000.

PÉČE O PACIENTY PROŠLA ZA MŮJ ŽIVOT NEPŘEDSTAVITELNÝM ROZVOJEM,

říká docent Endrys. „*Medicína zažila v době od 2. světové války obrovský rozvoj, který se odrazil ve velkém zlepšení péče o pacienty,*“ říká doc. MUDr. Jiří Endrys, CSc., který začal působit v hradecké nemocnici již během studia gymnázia v roce 1942. „*Po studiu fakulty v prvních letech svého působení v nemocnici na interně jsem se zabýval úmrtností na infarkty myokardu v tehdejší Československu. Tehdy to bylo 33 procent a představte si, že dnes je to jen kolem pěti procent a velká většina těch nemocných, kteří přijdou včas, nemají žádnou komplikaci a jsou funkčně normální. To je něco naprosto neuvěřitelného. Obrovský pokrok zaznamenala onkologie. Nádorová onemocnění představovala u většiny nemocných fatální prognózu. Dnes se převážná většina nemocných uzdraví. Podobné pokroky zaznamenaly i jiné obory, avšak o tom si netroufám informovat,*“ tvrdí uznávaný kardiolog.

Své působení v nemocnici začal tehdy sedmnáctiletý Endrys na prosektuře, kterou vedl pozdější profesor Antonín Fingerland. „*Měl tam skupinu mladých lidí, kteří ještě nestudovali lékařské fakulty, protože vysoké školy byly za války zavřené a dal nám ohromnou možnost na prosektuře pracovat,*“ vzpomíná Endrys, který se v té době zaměřoval na bakteriologii. Jeho úkolem byla především serologická diferenciální diagnostika salmonelóz. Na prosektuře se také pitvali všichni nemocní zemřelí v nemocnici. „*Dříve než jsem začal studovat medicínu jsem měl za sebou zhruba stovku pitev, takže během studií pro mě nebyla hrubá anatomie žádným problémem,*“ říká. Za zásadní pro rozvoj nemocnice a následný vznik Lékařské fakulty UK považuje Endrys osobnosti tehdejších primářů, lékařů (budoucích profesorů klinik) Bedrny, Fingerlanda, Lukla, Maršálka a dalších.

Docent Endrys stál za války také u odhalení skvrnitého tyfu u skupinky lidí z vesnice nedaleko Hradce Králové. Na prosektuře jednu z místností zabrali němečtí vojáci a všechny prošlý materiál se vyhazoval na jeden stůl. „*Já tam viděl německý antigen Proteus OX 19 a znal jsem z literatury, že je to antigen na diagnostiku skvrnitého tyfu. Ze zájmu jsem ho použil na vzorky od té skupiny a ono to bylo neuvěřitelným způsobem pozitivní,*“ řekl Endrys. Následně se zjistilo, že nemocní jsou vězni z Terezína, kteří byli poslání na práci. „*Touto náhodou, za kterou stála moje zvědavost, se podařilo odhalit, že v Terezíně*

byl skvrnitý tyfus. Němci se skvrnitého tyfu šíleně báli, takže se do Terezína dostali zdravotníci ještě před koncem války,“ řekl docent Endrys, který vzpomíná na areál nemocnice rozmístěný v několika objektech kolem takzvaného náměstíčka, který se současným rozlehlym areálem nemocnice vůbec nedá srovnat.

„*Velkou roli na zlepšení péče mají nové technologie, které umožnily zlepšení zobrazovacích i operačních metod. Člověk si vůbec nedovedl představit, že by se daly katetričně implantovat srdeční chlopně. Chlopně má v průměru tři centimetry a to nacpat do nějaké hadičky, kterou by se dala zasunout do cévy, to bylo něco zcela nepochopitelného,*“ říká Endrys, který však na doby dávno minulé vzpomíná v dobrém. „*My jsme si mohli vymýšlet různé metody a zkoušet různé postupy, což nyní není možné. My jsme si mohli a museli různé katetry a instrumenty pro srdeční katetrizaci vyrobit vlastníma rukama,*“ řekl Endrys, který s nadsázkou považuje za základní „kardiologický výdobytek“ to, že se naučil letovat nerez pro přípravu instrumentů. „*Druhou důležitou věcí bylo, že jsme si uvědomili, že v Hradci Králové máme klavíry značky Petrof, které potřebují struny. Ty pro nás byly inspirací pro výrobu zavaděčů z nerezových drátů, které v té době neměl nikdo v tehdejší Československu a my jsme mohli perkutánně katetrizovat dokonce i novorozence,*“ líčí docent Endrys.

Docent Endrys je i přes svůj vysoký věk stále v kontaktu s oborem a je v něm aktivní. „*Například se nám podařilo vyvinout ve spolupráci s dalšími odborníky přístroj na měření intrakardiálních zkratů, který dosud na světě neexistuje. Získal CE evropskou certifikaci, takže je nyní komerčně dostupný,*“ řekl. Pro další rozvoj zdravotnictví považuje docent Endrys za zásadní rozvoj technologií, investice do budov i výchovu nových lékařů. „*Jakmile jedna z těchto věcí nebude fungovat, tak to nebude vynikající. Myslím, že tady v hradecké nemocnici tyto tři věci fungují lépe než jinde, a proto jsou tak dobré výsledky,*“ řekl docent Endrys.

Za základní věc pro prosperitu nemocnice považuje docent Endrys, aby se vedení jednotlivých klinik staralo o výchovu svých nástupců. „*Jde o to mít nové vedoucí lékaře, protože na těch bude záležet rozvoj určitého oboru. Hlavním úkolem šéfa je vychovat svého nástupce, který bude úspěšně pokračovat v další práci,*“ dodal docent Endrys.

Prof. MUDr. Ivan Hybášek, DrSc.

Narozen 22. dubna 1929. Teoretické obory vystudoval na Lékařské fakultě v Hradci Králové, klinické obory pak na Masarykově univerzitě v Brně, promoval v roce 1953. Následně působil v oboru ušního, nosního a krčního lékařství jako sekundář v Šumperku, ve vojenské nemocnici v Josefově a ve Fakultní nemocnici v Olomouci. V letech 1959 až 2010 pracoval ve Fakultní nemocnici Hradec Králové, postupně ve funkci asistenta, docenta, profesora a přednosty kliniky (1971–1995) a posléze jako emeritní profesor Univerzity Karlovy.

PRO LÉKAŘE NENÍ LEPŠÍ POCIT, NEŽ UZDRAVENÝ NEMOCNÝ,

říká profesor Hybášek, který ve FN HK působil přes 50 let. Profesor MUDr. Ivan Hybášek, DrCs. tvrdí, že neexistuje větší ocenění práce lékaře než upřímné poděkování nemocného. „*Můj otec operoval v r. 1933 nemocnou s rakovinou hrtanu, která se jemu a po jeho smrti ještě i mně ozývala v den výročí operace dopisem s projevy vděčnosti za dlouhý a zdravý život,*“ říká profesor Hybášek s tím, že mezi pacientem a lékařem musí být vztah vzájemné důvěry. „*Lékař musí zbavit nemocného stresu, protože strach a tíseň nemocného působí nakonec i proti snahám lékaře,*“ říká uznávaný lékař.

Profesor Hybášek vzpomíná, jak poválečná potřeba budování lékařské fakulty přivedla do H. Králové nejen vynikající docenty z pražské a brněnské lékařské fakulty, ale na studia lékařství nadšené studenty. Nadšení nechybělo ani při dalším rozšiřování areálu nemocnice otevřeného v roce 1928. „*V roce 1948 jsem se účastnil nedělních brigád při kopání základů pavilonu infekční kliniky s řadou zaměstnanců a mediků, udělala se dobrá práce, nechyběla při tom ani zábava a lidé se navíc poznávali,*“ vzpomíná profesor Hybášek.

Po promoci působil Ivan Hybášek na řadě ORL pracovišť, do FN HK nastoupil 15. února 1959 v době, kdy byla klinika oslabena odchodem lékařů do Ústřední vojenské nemocnice v Praze po ukončení činnosti Vojenské lékařské akademie. Hybášek plánoval nastoupit na ORL kliniku do Brna, kterou vedl jeho strýc, prof. MUDr. Robert Hladký, DrSc. et Dr.h.c., ale byl přemluven lékaři hradecké kliniky, kde se profesně setkal se svým otcem prof. MUDr. Janem Hybáškem, DrSc. „*Bylo to velké povzbuzení, moci pracovat s tak mimořádně fundovanými odborníky. Vynořily se mně nové perspektivy a s nimi i pracovní cíle. Byl jsem dobře erudován v ORL praxi a operativě, ale zaostával jsem v oblasti pedagogiky a vědy. To se mi i zásluhou starších kolegů na klinice podařilo překonávat. Koho by neinspirovaly toulající se postavy lékařů na klinice dávno po pracovní době, shánějících potřebné přístroje pro výzkum a posléze i výzkum úspěšně realizující. A bylo-li potřebné, našla se často pomoc i rada na sousedních klinikách i na teoretických ústavech,*“ vzpomíná profesor Hybášek, který připomíná například profesory Bedrnu, Petra, Procházku, Bašteckého, Černíka, Szamu či Šercla. „*Málokdo si to dnes uvědomuje, ale ti lidé, kteří prožili válečná léta, měli velké nadšení do budování obnoveného státu. A měli i velkou snahu své znalosti, zkušenosti a dovednosti předávat mladší generaci a ač jsem pracoval v jiném oboru, mnohému mne naučili! Zní to lacině, ale tehdy plně platilo, že vše je v lidech, v jejich kvalitě! Vzájemné vztahy lékařů*

a ostatních pracovníků klinik jsou pro výsledky práce stejně rozhodující, jako znalosti a lékařský um,“ dodal.

Fakultní nemocnice Hradec Králové byla podle Hybáška již v té době stavebně i přístrojovým vybavením nad úrovní většiny ostatních nemocnic, ačkoliv mnohé přístroje ze zahraničí byly obtížně dostupné. „*Um a zručné ruce se našly v řadách inženýrů a dělníků např. hradecké Škodovky. I podniky a závody Hradce žily pro „svoji“ nemocnici a budovanou lékařskou fakultu. Na klinice několik desetiletí visela unikátní lineární houpačka, dílo Škodováků, které sloužilo mj. k tréninku nemocných s poruchou rovnováhy,*“ uvedl.

V době, kdy byla po válce odstartována mikrochirurgie, určená k léčbě nedoslýchavosti z poruch středního ucha, pracovalo se nejdříve s dalekohledovými brýlemi, ale záhy se přešlo na operační mikroskopy. Mikrochirurgie vyžadovala speciální jemné instrumentarium a prof. Jan Hybášek, který stál u základů světové mikrochirurgie, vyvinul některé jedinečné nástroje, z nichž např. talířový nůž je dodnes užíván v celém světě. Užití operačního mikroskopu našlo rychle pak své uplatnění v nosním a hrtanové lékařství, ale i v dalších chirurgických oborech. „*Mikroskop přinesl posléze i moji spolupráci s neurochirurgem prof. Petrem na poli operací nádorů podvěsku mozkového (hypofýzy). Přístupová cesta nosem do nitrolebí byla rychlejší, ale zejména pro nemocného byla rekonvalescence po operaci nesrovnatelně příznivější a rychlejší. Navíc jsem se mnohé přiučil z neurochirurgické operační techniky. Ta spolupráce mezi různými obory byla v této nemocnici na vynikající úrovni a myslím si, že některým současným lékařům chybí, že se neumí učit od ostatních,*“ dodal profesor Hybášek, který v letech 1969 až 1970 uskutečnil rozsáhlý výzkum na pozvání lékařské fakulty Julius-Maximilianovy univerzity ve Würzburgu.

Pro další rozvoj medicíny je podle profesora Hybáška nutné, aby na klinikách a odděleních existoval dobře spolupracující tým. „*Já jsem měl spolehlivý a kvalifikovaný tým lékařů, sester, sanitářů, když jsem odjížděl na dovolenou tak jsem věděl, že je klinika v dobrých rukou.*“ Současně Hybášek vzpomíná, jak se pracovní propojení přenášelo i do pravidelných společenských setkání. „*Měli jsme družbu s tehdejšími hradeckými pivovarem a se „Stavbami silnic a železnic“, které měly společenské místnosti, kam jsme mohli zajít posedět. Chodili tam i partneři našich zaměstnanců a vzájemná poznání i v mimopracovní oblasti přinášela ovoce, např. v ochotě pracovat takzvaně více než se musí,*“ vzpomíná profesor Hybášek.

Nemocniční informační systém FN HK

HISTORIE, PŘÍTOMNOST A BUDOUCÍ OČEKÁVÁNÍ

Řadu z nás monotónně vyhlížející obrazovky nemocničního informačního systému AMIS*H a stejně monotónně vypadající dokumenty z něj vytištěné vítají už neuvěřitelných 22 let. Pilotní spuštění AMIS*H do ostrého provozu na I. interní, II. interní, ortopedické a radiologické klinice bylo slavnostně zahájeno 1. 4. 1996.

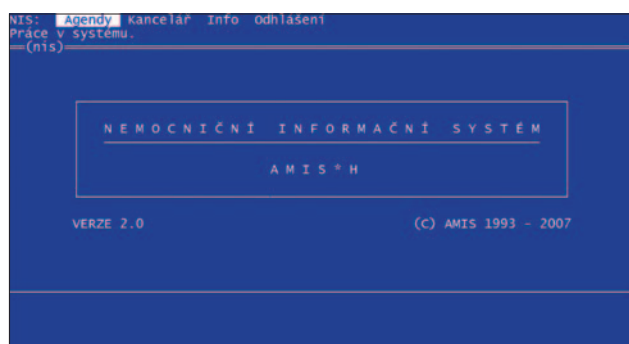
Mohu si dovolit zavzpomínat, protože tehdejší přednosta I. interní kliniky prof. MUDr. Jiří Kvasnička, CSc. mne ustanovil do role hlavního zkoušejícího a konzultanta pro zavedení NIS. AMIS*H jsme začali hned využívat na všech zdravotnických úsecích.

První zkušenosti byly neslavné. Personál dotčených pracovišť považoval spuštění systému za nepovedený aprílový žert. Proškolení uživatelů vázlo ještě více než samotný chod systému. Jeho funkce jsme objevovali za běhu a zdržení práce se kriticky přiblížilo ke hraně únosnosti. Systém produkoval i závažné chyby, které mohly vyústit v poškození pacienta. Zpočátku si pamatoval kódy diagnóz MKN10, ale texty napsané lékaři při další práci s daty automaticky nahrazoval textovými řetězci z tehdy platného parametrického číselníku zdravotní pojišťovny. Návrat do dokumentace pacienta s kódem diagnózy K25.0 znamenal zobrazení řetězce „Akutní s krvácením“. Jenže co je akutní, a k tomu navíc ještě krvácí, to už čtenáři zůstalo skryto... Prozradím, že kód specifikoval akutní žaludeční vřed s krvácením.

Samostatnou kapitolou byl i použitý hardware. Na naprostou většinu pracovišť si dodavatelská firma u čistě alfanumerického systému dovolila nasadit černobílé terminály Dorio ovládané výhradně klávesnicí. Práce na nich byla v začátcích skutečnou prověřkou trpělivosti. Na jednu A4 textu byly schopné do textu vložit až 25 bizarních znaků, které v textu zůstaly a tiskly se i na papír do finálních zdravotnických dokumentů. Až zásahy do síťové infrastruktury začaly tyto neduhy řešit. Pomalé pištění jehličkových tiskáren se vedle pachů dezinfekčních roztoků stalo stabilní součástí prostředí ambulancí i lůžkových oddělení. Na správné nastavení tichých inkoustových tiskáren vyčleněných jen pro pár šťastlivců jsme čekali v roce 1996 celé měsíce.

Neakceptovatelný stav firma AMIS-H Brno řešila neochotně. Nakonec duchovnímu otci NIS Ing. Karlovi Totovi zaplatila hotel v Hradci Králové, aby na základě připomínek shromážděných mnou a Ing. Zdeňkem Skočepou z OVS urychleně přeprogramoval systém a odstranil část nejzávažnějších chyb bránících provozu. Pro řadu z nás z dosud nepochopitelných důvodů a navzdory námitkám, které shromáždila pracoviště začleněná do pilotního provozu, tehdejší vedení FN HK záhy po spuštění NIS podepsalo bez výhrad akceptační protokoly dodávky. AMIS*H právě proto přežívá ve zdech nemocnice s nutným vývojem reagujícím na legislativní a úhradové změny a s jen občasným obohacením funkcionalit setrvávající ve své tradiční podobě tak, jak jej známe i dnes.

Už v roce 1998 vedení nemocnice registruje zásadní problémy s dodavatelem AMIS-H Brno, posléze koupeným velkou firmou ICZ, a.s. Peníze jsou v tu dobu téměř vyčerpány,

přítom je realizována jedna třetina původně plánovaného rozsahu díla. V nemocnici vzniká první strategický materiál, který upozorňuje na stále zřetelnější negativní stránku filozofie AMIS*H. Hlavní charakteristikou je totiž požadavek na homogennost (úplně vše řeší AMIS*H) s uzavřením systému vůči ostatním informačním systémům v nemocnici, negativně potencovaná falešnou vizí autorů, že v alfanumerickém prostředí databáze Informix vyřeší všechny dílčí oblasti informačních potřeb zdravotnického zařízení typu fakultní nemocnice včetně složité ekonomiky, sledování kvality a bezpečí péče, podpory personálního a odborného růstu zaměstnanců a v neposlední řadě vědeckovýzkumných úkolů akademické instituce. Vše bylo umocněno zatvrzelostí až odporem zástupců dodavatele k dialogu a společné práci partnerů na odstranění nejpálčivějších nedostatků.

Přestože předchozí řádky vyznívají místy až zoufale, je třeba se na věc podívat s určitým odstupem. Současný AMIS*H je ještě stále natolik funkční, že provoz FN HK na něm stojí už více než 22 let! Systém umožňuje pořizovat zdravotnickou dokumentaci v souladu s platnou právní úpravou včetně vedení složitých agend vyúčtování zdravotních služeb. Považuji za nutné zmínit až nadstandardně vysokou stabilitu systému. Dalším kladem je i rychlost. Budoucí informační systémy s grafickým rozhraním ovládaným klávesnicí a myší budou vysoce pravděpodobně pomalejší.

Posuňme se ale dál v čase a podívejme se na svět kolem nás. Od poloviny 90. let 20. století prudce akceleruje digitalizace všech oblastí života společnosti a zdravotnictví je v hlavním proudu tohoto dění, tedy alespoň mimo území ČR. Měl jsem velké štěstí na možnosti pracovně pobývat v zahraničí a nikdy a nikde jsem nevynechal příležitost seznámit se s elektronizací chodu zdravotnických zařízení. Jako příklady uvádím MetroHealth Systém v Clevelandu v Ohio, Mayo Clinic v Rochesteru, polikliniku Makabi v Tel Avivu, Rambam Hospital v Haifě, Univerzitní nemocnici v Linci anebo Univerzitní porodnici v Tienjinu. Dovolím si určité zobecnění získaných zkušeností: Rozsah a kvantita IT řešení ve zdravotnictví je na prvním místě přímo úměrné částkám, které jsou do něj investovány. Skutečně vyspělé systémy se snaží o efektivní a rozumnou integraci heterogenních, ale pro svůj účel špičkově vytvořených aplikací. Výpočetní systémy zejména šetří práci a směřují k cíli stát se rychlým

a komplexním zdrojem informací pro zdravotníky, ekonomy, akademickou sféru, pacienty, ale i státní a nadnárodní instituce, poskytovat podklady pro řízení a co nejlepší alokaci omezených zdrojů ve zdravotnictví. V neposlední řadě v kvalitě IT řešení sehrává důležitou roli v zahraničí i stát tím, že dopředu definuje prostředí a standardy, které jsou pro vendory a uživatele závazné; někde stát elektronizaci i přímo ekonomicky podporuje.

V ČR zůstala situace léta téměř beze změny. Elektronizace zdravotnictví byla až do roku 2016 prázdná floskule, všude zmiňovaná, ničím nepodporovaná. Tomu odpovídá i trh se zdravotnickým IT v ČR. Absence mezinárodních standardů (např. HL7) implementovaných oficiálně na národní úrovni, vážnou rozhodnutí státní správy včetně Ministerstva zdravotnictví v oblasti povinných prvků a komunikačních standardů ve zdravotnictví včetně vazeb na eGovernment dovolily některým firmám působícím na českém trhu nepsmyslné chování spočívající v budování svým způsobem zapouzdřených proprietárních řešení se složitou a zejména nepřiměřeně nákladnou integrací jednotlivých specializovaných aplikací do smysluplných nemocničních informačních systémů. První seriózní rozhodnutí vedení FN HK program AMIS*H vyměnit se objevilo už v roce 2004. V roce 2005 jsme díky zdrojům z fondů EU provedli analýzu procesů tak, abychom byli na výměnu strategicky nachystaní. Jak sami vidíte, za dlouhou dobu 14 let se nestalo nic. Překvapivě za to nebyl primárně odpovědný nedostatek zdrojů, ale prostý fakt, že na českém trhu chyběl produkt, který by dokázal plnit naše postupně se vyvíjející a stále náročnější požadavky.

Za změnou situace v ČR hledejte Evropskou unii s jejími dotačními programy, ale zejména s právními kroky se zásadním vlivem na bezpečnost v elektronickém světě. Nařízení eIDAS a GDPR natolik zpřísnily nároky na bezpečnost aplikací ve veřejném životě, že donutily firmy k zintenzivnění práce na modernizaci svých produktů. Ekonomické možnosti fondů EU cílené právě k naplňování eIDAS a GDPR otevřely prostor i pro zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví ČR se pod tlakem zájemců o finanční prostředky probudilo z letité letargie a v roce 2016 byla v těžkých porodních bolestech vydána Národní strategie elektronického zdravotnictví ČR 20162020. Jedná se o nekvalitní dokument, jehož jediným

splněným cílem je eRecept, v té době již pevně legislativně zakotvený. Otázku eReceptu zde pomíjím – článek o něm jste mohli číst v předchozím čísle Scanu a navzdory nepřiměřené publicitě se z pohledu skutečné elektronizace zdravotnictví jedná o marginální záležitost, která měla teprve následovat důležitější kroky. Jestli něco skutečně brání postupu v elektronizaci zdravotnictví, zdravému vývoji a stabilizaci trhu se zdravotnickými aplikacemi, pak je to systematická změna legislativy s odstraněním četných bariér v ní. Bohužel právě v této oblasti máme největší zpoždění a na změny budeme řádově roky čekat.

Jakou souvislost má toto vše s úsilím FN HK získat nový NIS? Zásadní a negativa převažují. V době předání článku do redakce již probíhají první kroky veřejné zakázky z prostředků EU. FN HK za peníze EU zamýšlí vybudovat integrační platformu uvnitř nemocnice i navenek, vyměnit vlastní NIS a vybudovat archiv elektronických dokumentů, který by pomocí patientského portálu na internetu měl usnadnit komunikaci mezi námi, našimi pacienty, ale i ostatními poskytovateli zdravotních služeb a státní správou. Tato informace zní optimisticky do chvíle, než si uvědomíme souvislosti. Tým autorů zadávací dokumentace veřejné zakázky v řadě oblastí pouze tuší, co by měl chtít. A výrobci a prodejci nemají hotová řešení, která budou v souladu s budoucími povinnostmi stanovenými státem. Proběhne-li projekt úspěšně, vše výše zmíněné v nějaké výchozí variantě zaplatí EU. Další sladění IT systémů s kriticky opožděnými legislativními požadavky už ale bude FN HK platit z vlastních prostředků. Cena rozhodně nebude malá a uživatelé se změnám budou muset znovu přizpůsobovat.

Omlouvám se zde za mlčení k průběhu veřejné zakázky a k očekáváním, která s ní vedení FN HK spojuje. Bližší informace nemůžu sdělovat s ohledem na přísná pravidla daná zákonem o veřejných zakázkách.

Dozvoľte mi vyjádřit naději, že náš záměr dopadne dobře a nový integrovaný nemocniční informační systém se z vylepšeného elektrického psacího stroje opravdu funkčně posune do komplexního informačního nástroje adekvátního pro významnou instituci, kterou FN HK bezesporu je. Časový horizont dokončení projektu znám je – nejpozději konec roku 2021. Držme si pěsti! *MUDr. Miroslav Měšťan, Ph.D.*

Dětský den pro děti zaměstnanců FN HK

Několik stanovišť s různými úkoly, malování na obličej či možnost prohlídky převozové sanitky čekalo ve čtvrtek 14. června odpoledne na děti zaměstnanců Fakultní nemocnice Hradec Králové. Dětského dne, který byl součástí cyklu akcí k letošnému 90. výročí otevření areálu FN HK, se zúčastnilo několik desítek dětí ve věku od dvou do 10 let.

„Významné výročí nemocnice si připomínáme různými akcemi, například na říjen je naplánované společenské setkání v Kongresovém centru Aldis, chystáme také předvánoční setkání s bývalými zaměstnanci nemocnice či společné rozsvěcení vánočního stromu v areálu nemocnice,“ řekl ředitel nemocnice prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr. h. c.

Akce na hřišti u Dětské kliniky FN HK se zúčastnilo také několik hospitalizovaných dětských pacientů, do soutěží se pod dohledem studentů Vyšší odborné školy zdravotnické a Střední zdravotnické školy z Hradce Králové zapojily také náhodně procházející rodiny s dětmi. Po splnění úkolů čekaly na děti drobné dárky, například výrobky pacientů Psychiatrické kliniky FN HK, reflexní pásky, ovoce, obrázky či sladkosti.

„S akcí pro děti zaměstnanců uspořádanou přímo ve FN HK jsem moc spokojená, myslím, že si to odpoledne všichni užili,“ řekla jedna z účastnic dětského dne. Akce se zúčastnili se svými dětmi zaměstnanci různých oddělení nemocnice.

-JS-

Blíží se soumrak aplikovaného výzkumu??

Rektor Univerzity Karlovy prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc. po svém druhém zvolení a březnovém jmenování do čela Univerzity Karlovy sestavil mimo jiné novou Radu pro komercializaci a do jejího čela dosadil oproti dřívějším pravidlům externího člena a předsedu představenstva Asociace výrobců a dodavatelů zdravotnických prostředků ČR **doc. RNDr. Karla Volence, CSc.**

Doc. Volenec je absolventem Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové, bývalým dlouholetým zaměstnancem Lékařské fakulty v Hradci Králové, který se v roce 1999 habilitoval v oboru radiobiologie. Po roce 1990 nejprve sbíral zkušenosti ve Spojených státech u farmaceutické firmy Schering-Plough/U.S.A., od roku 1994 buduje vlastní výrobní společnost ELLA-CS, která je zaměřena na vývoj, výrobu a prodej speciálních zdravotnických prostředků – stentů. On a jeho firma jsou držiteli ocenění Technologický podnikatel roku 2012, Česká hlava 2012 – cena Industrie, Česká inovace 2012 – absolutní vítěz Inovační hvězda, Národní šampion v soutěži The European Business Awards 2014/15 a Ruban d' Honneur in THE UKTI

AWARD FOR INNOVATION. Poslední ocenění představuje titul, který získalo pro rok 2014/15 v Londýně celkem 10 nejlepších firem z 33 zemí Evropy, vybírány byly z 24 tisíc kandidátů.

Předseda univerzitní Rady pro komercializaci doc. Karel Volenec připravil pro náš časopis text, ve kterém se podělil o svoje postřehy a názory.

RADA PRO KOMERCIALIZACI

Přiznám se, že mě zvolení do funkce předsedy Rady pro komercializaci Univerzity Karlovy překvapilo. Sice v Radě působím již delší dobu, ale přeci jen se jedná o posuzování řady výzkumných úkolů, u kterých TAČR převedl svoji roli přímo na UK, a to v řádu nemalých finančních prostředků. Vnímám rozhodnutí staronově zvoleného rektora UK spíše jako experiment – jistě by našel řadu schopnějších interních pracovníků, neboť tato funkce dříve příslušela k funkci prorektora. Pokud však pominu organizační záležitosti, je to skutečně výzva. Vždyť celou dobu z pozice aplikační sféry kritizují řadu neaplikovatelných výsledků získaných z prostředků nás všech, určených pro aplikovaný, tím pádem v budoucnu v praxi použitelný, výstup. Tady je však opak pravdou, protože jen nepatrný zlomek se skutečně v ČR a některých zemích EU přemění v uchopitelný výstup. Možná to byl důvod volby p. rektora a p. kancléře, neptal jsem se. Sám jsem si to zdůvodnil před členy Rady tím, že v případě úspěchu to bude úspěch UK, a protože nejsem interním zaměstnancem, mé odvolání, pokud bych ve funkci selhal, nebude složité.

Na druhé straně bych nebyl upřímný, kdybych nahlas neřekl, že jsem byl hrdý na to, že budu mít v komise tak významné osobnosti, jakými zcela určitě jsou. Vzpomněl jsem si na slova jednoho z mých učitelů, prof. Steinharta: „Vždy se obklopuj lidmi, kteří toho vědí mnohem více než ty.“ A toho se mně v tomto kolektivu dostává měrou vrchovatou. Jako absolvent Farmaceutické fakulty, který ale celou svou pedagogickou kariéru strávil na LF HK, jsem byl potěšen i v tomto smyslu. Výzkumné záměry hodnotíme jednotlivě a připravujeme podklady p. rektorovi – ten pak finálně rozhodne. Jsem rád, že Hradec Králové se mezi vybranými projekty objevil nepřehlédnutelně.

PROBLÉMY APLIKOVANÉHO VÝZKUMU

Bohužel se blíží nesmírně obtížné období, které možná bude znamenat zánik řady malých a středních firem, jež by mohly výsledky aplikovaného výzkumu převádět do praxe. Z pohledu poskytovatelů zdravotní péče je jejich procento nyní v ČR 70 %, ale kolik jich zůstane po r. 2020, je obtížné odhadnout. Poslední předpoklad je alarmující. Firmy totiž v případě zdravotnických prostředků musí v drtivé většině mít nad sebou kontrolní orgán, který každý rok provede inspekci-audit.

A zde je ten velký problém. Tyto kontrolní orgány (notifikované osoby) zanikají jeden za druhým. Ze současného počtu 140 jich možná zůstane v rámci Evropské unie 10–15. Při takovém počtu samozřejmě nebudou mít kapacitní možnost provést inspekci. A tak firma může mít sebelepší výrobek, ale bez jejich certifikátu jej nesmí převést do praxe. Legislativa ZP je složitá, nové nařízení EK MDR 2017/745 platné od 26. 5. 2020 je přísnější než v USA FDA. Bohužel Evropská komise byla k dnešnímu dni schopna z x desítek prováděcích nařízení uvést do praxe pouze dvě. Firmy to prostě buď nestihnou, nebo nebudou mít kontrolní orgán. Již nyní jsou buď odmítány, nebo audit-inspekci nejsou schopny zaplatit. Ceny totiž stouply na násobky. Výsledek: buď se firmy prodají, nebo ukončí činnost.

APLIKOVANÝ VÝZKUM MUSÍ BÝT APLIKOVATELNÝ

V následujícím období však musím Radu informovat i o dalším riziku. Díky skutečně odvážnému a tolik potřebnému kroku vznikla dceřiná společnost UK, která může mnohem dynamičtěji transferovat výsledky a získat finanční prostředky z privátních zdrojů. Získané výsledky však musí být pro firmy tzv. „jedlé“. Musí odpovídat požadavkům kontrol-

ních orgánů firem, a to představuje zásadní změnu v provádění výzkumu. Měl by probíhat v podmínkách správné laboratorní praxe (GLP) a mnohem častěji by měly být laboratoře akreditovány. Vždyť jen za jedno vyšetření kompatibility 1 implantátu s NMR musí firma díky absenci akreditace zaplatit 10.000,- USD. Jistě ráda tyto nemalé peníze převede tuzemskému pracovišti, vždyť tato zařízení zde jsou, ale... získané výsledky v „šedé“ zóně bez příslušného certifikátu budou vždy jen orientační. Podotýkám, že v době, kdy máme do Bruselu možná vracet neuvěřitelnou sumu nečerpaných dotačních finančních prostředků, nevidím sebemenší důvod, proč právě v této oblasti by stát nemohl pomoci.

Pokud se vrátím k praktické činnosti Rady, postupně navštěvuji pracoviště jednotlivých členů, snažím se je získat pro nový způsob hodnocení projektů a zároveň vnímat jejich argumenty, jak nesouhlasné, nebo modifikující. To vše s jednoduchým axiomem: Aplikovaný výzkum prostě musí být aplikovatelný!

Budovy, zařízení, přístroje, schopné výzkumné pracovníky máme – jde „jen“ o nastavení jiného systému hodnocení. Pokud se podaří změnit myšlení lidí, může se ČR v aplikovaném výzkumu katapultovat mezi špičku, není to nereálný sen, již se to jednou podařilo. A já tento sen mám. Jen moje početná vnučata mají na můj přístup, který mě odebral nemálo času, zcela jiný názor...

Noví vedoucí pracovníci

Doc. MUDr. Pavel Dostál, Ph.D., MBA

Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny – přednosta kliniky

Doc. MUDr. Pavel Dostál, Ph.D., MBA (1966) ukončil studium na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové v roce 1991. Od roku 1991 pracuje na Klinice anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny Fakultní nemocnice Hradec Králové nejprve jako sekundární lékař, od roku 1996 jako vedoucí lékař lůžkového resuscitačního oddělení a od roku 1998 jako zástupce přednosty kliniky pro intenzivní péči. V roce 1994 složil atestaci I. stupně, v roce 1998 atestaci II. stupně z oboru anesteziologie a resuscitace a v roce 2007 atestaci z oboru intenzivní medicína. V roce 1995 absolvoval zahraniční studijní pobyt v Univerzitní nemocnici v Bologni a v roce 1996 na oddělení intenzivní péče nemocnice Svobodné univerzity v Bruselu. Od roku 1995 působí na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové jako odborný asistent, od roku 2016 jako docent. V roce 2003 obhájil dizertační práci na téma Alveolární recruitment ve strategii ventilační podpory u nemocných s plicní dysfunkcí, v roce 2016 ukončil habilitační řízení.

Je členem výborů České společnosti anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, České společnosti intenzivní medicíny a členem Akreditační komise Ministerstva zdravotnictví České republiky pro obor anesteziologie a intenzivní medicína. Řadu let organizuje Akademii umělé plicní ventilace České společnosti intenzivní medicíny. Působí jako člen atestačních komisí v základním oboru Anesteziologie a intenzivní medicína a certifikovaného kurzu Intenzivní medicína. Je autorem a spoluautorem několika desítek vědeckých publikací, kapitol monografií a učebních textů a působí jako recenzent několika tuzemských a zahraničních periodik.

Pneumologický seminář v Deštném

Ve dnech 1. a 2. června proběhl v Deštném v Orlických horách již 16. mezikrajský seminář pneumologů hradeckého, pardubického a středočeského kraje. Odborný program konference zajistila Plicní klinika LF UK HK s důrazem na přehledové přednášky s edukačním zaměřením především na terénní pneumology. Program zahájil MUDr. Bartoš přednáškou věnovanou novým diagnostickým a terapeutickým postupům u nemocných s idiopatickou plicní fibrózou. MUDr. Chmelař z Kliniky infekčních nemocí LF UK HK se v souvislosti s letošní epidemií zaměřil na chřipku a chřipkovou pneumonii. MUDr. Jiroušek seznámil přítomné s možnostmi domácí hospicové péče a s nutností její včasné indikace. MUDr. Blažek se věnoval využití ultrazvuku v pneumologii. Mjr. MUDr. Solichová provedla ve své přednášce přítomné posluchače armádní specializovanou infekční nemocnicí v Orlických horách a zmínila zásady jejího provozu. MUDr. Kudela podal přehled o problematice alergické bronchopulmonální aspergiózy.

Na přehledové přednášky navazovala kasuistická sdělení o zajímavých případech. MUDr. Hrnčiarik vylíčil případ pacienta s bronchogenním karcinomem v kombinaci se systémovou sklerodermií. Velkým přínosem bylo zapojení terénních pneumologů do těchto přednášek. MUDr. Salajková připravila dvě kasuistiky a MUDr. Shihatová přidala další. Dostatečný prostor ve dvou denním programu byl dán i pro sdělení informací z výboru České pneumologické a ftiizeologické společnosti a výboru Svazu smluvních pneumofitologů s následným prodiskutováním organizačních otázek.

Seminář tradičně hostil Alfa Resort v Deštném a pro účastníky byly vytvořeny optimální podmínky pro plné zažití odborného programu i společenského setkání. Několik desítek účastníků se rekrutovalo především z řad pneumologů, ale účastnili se také kolegové kardiologové, praktičtí lékaři a další. Po skončení akce všichni odjízďeli velmi spokojeni s odbornou i společenskou úrovní akce.

doc. MUDr. F. Salajka, CSc.

14. Konference Společnosti radiační onkologie, biologie a fyziky ČLS JEP

Ve dnech 20.–22. června 2018 se v Novém Adalbertinu v Hradci Králové konala celostátní 14. Konference Společnosti radiační onkologie, biologie a fyziky ČLS JEP. Konference byla zaměřena na fyzikální, biologické a klinické aspekty radioterapie v kontextu multidisciplinární onkologické léčby.

U karcinomu prostaty se přednášky zaměřovaly na využití nových technologií pro optimalizaci ozáření, jako je radioterapie naváděná obrazem, plánování radioterapie využívající magnetickou rezonanci, kombinace zevního ozáření a brachyterapie s vysokým dávkovým příkonem. Doc. Doležal z oddělení nukleární medicíny FN Hradec Králové prezentoval zkušenosti s podáváním 223 radium dichloridu (Xofigo). U nádorů hrdla děložního se přednášející koncentrovali především na využití MR v adaptivní brachyterapii. U nádorů gastrointestinálního traktu prezentovala skupina autorů z onkologické kliniky, chirurgické kliniky a Fingerlandova ústavu FN Hradec Králové zajímavou analýzu vlivu neoadjuvantní

chemoradioterapie a času do operace na kvalitu mezorektální excize. Celý blok přednášek se zabýval interakcemi radioterapie a imunitního systému. Radiobiologii se věnoval tým z Východoslovenského onkologického ústavu v Košicích zejména se zřetelem na potenciál stereotaktické radioterapie a dávkovou toleranci rizikových orgánů. Radiologičtí fyzici diskutovali optimalizaci přípravy ozařovacích dozimetrických plánů. V rámci problematiky karcinomu prsu byly prezentovány přednášky zabývající se kardiotoxicitou radioterapie a akcelerovanou parciální radioterapií prsu u pacientek s časnými stádii onemocnění.

Konference byla zakončena členskou schůzí Společnosti radiační onkologie a vyhlášením ceny Chodounského za nejlepší publikace za rok 2017.

Konference měla 170 účastníků a bylo patrné, že radiační onkologie je dynamicky se vyvíjející obor medicíny s velkým potenciálem. 15. konference se bude konat opět v Hradci Králové v červnu v roce 2019. *Prof. MUDr. Jiří Petera, Ph.D.*

VÝBOR SPOLEČNOSTI RADIAČNÍ ONKOLOGIE, BIOLOGIE A FYZIKY ČLS JEP

uděluje

MUDr. Petrovi Pospíšilovi

CHODOUNSKÉHO CENU

za 1. nejlepší publikaci v oboru radiační onkologie za rok 2017

Pospíšil P, Kazda T, Hynkova L, Bulik M, Dobiaskova M, Burkon P, Laack NN, Slampa P, Jancalek R:
Post-WBRT cognitive impairment and hippocampal neuronal depletion measured by in vivo metabolic MR spectroscopy: Results of prospective investigational study.
Radiotherapy and Oncology, 2017, 122 (3): 373 - 379

Prof. MUDr. Jiří Petera, Ph.D.
předseda SROBF ČLS JEP

doc. MUDr. Renata Soumarová, Ph.D.
vědecký sekretář SROBF ČLS JEP

15. ročník Setkání východočeských revmatologů

Letos se konal již 15. ročník Setkání východočeských revmatologů, který organizuje revmatologická skupina II. interní gastroenterologické kliniky. Každoroční odborné sympozium konalo ve dnech 1.–2. 6. 2018 ve stylovém prostředí Regionálního vzdělávacího centra Národního památkového ústavu v barokním hospitalu v Kuksu.

První Setkání východočeských revmatologů proběhlo v roce 2003 v Českém ráji z iniciativy doc. MUDr. Petra Bradny, CSc., který tuto akci organizuje pravidelně ve spolupráci s MUDr. Zdeňkem Dvořákem Ph.D. z pardubického Arthromedu. Zásluhou docenta Bradny se tak setkávají revmatologové z celého regionu a akce je účastníky velmi pozitivně vnímána a vysoce kladně hodnocena. Ze Setkání se stala pravidelná příležitost k vzájemnému poučení a obohacení zkušenostmi a příležitost k neformální diskuzi a konsul-

taci složitých pacientů. Postupem času vznikla i tradice zvat na tato setkání přední odborníky z jiných špičkových pracovišť.

Myšlenka uspořádat toto sympozium vnikla v době, kdy se pro české pacienty se zánětlivými revmatickými chorobami otevřela možnost biologické léčby. Tehdy vyvstala potřeba zajistit kvalitní a recentní informace o významu, indikacích, výhodách a rizicích této revoluce v terapii revmatických nemocí a zprostředkovat je kolegům, kteří pracují v revmatologických ambulancích východních Čech. Dalším důvodem pak byla potřeba bezprostředního osobního setkávání východočeské revmatologické komunity.

Odborný program letošního Setkání zahrnoval celkem 14 odborných sdělení na aktuální témata z různých oblastí oboru, pozornost byla věnována zejména aktuálním informacím a problémům v oboru. Přednášejícími byli odborníci z klinik FN Hradec Králové a z centra biologické léčby Arthromed Pardubice. Akce byla oceněna Českou lékařskou komorou přidělením kreditů.

Letošní ročník Setkání byl ozvláštněn životním výročím prof. MUDr. Zbyňka Hrnčíře, DrSc., učitele a vzoru revmatologů nejen z východočeského regionu. Pan profesor při této příležitosti přednesl skvělou přednáškou „Prognosticky závažné kožní projevy u revmatoidní artritidy (pyoderma gangrenosum a revmatoidní vaskulitida)“, která měla velký ohlas.

Jako v minulých letech i letos byl program obohacen o přednášku špičkového odborníka, v letošním roce to byla MUDr. Šterclová, Ph.D. z plicní kliniky 1. LF UK a Thomayerovy nemocnice v Praze. Její sdělení se týkalo dalšího závažného problému dnešní revmatologie, plicního postižení u revmatických chorob z pohledu pneumologa.

Dvoudenní výjezdní symposium bylo doplněno společenským programem s možností kuloárních diskusí a prohlídkou barokního hospitalu v Kuksu.

Akce se setkala s již tradičně velkým zájmem revmatologů. Celkový počet účastníků narostl v letošním roce na 46, což je zatím nejvyšší počet v historii celé akce. K úspěchu nepochybně přispěla i specifická atmosféra místa konání.

Zájem a hodnocení ze strany účastníků akce je velmi pozitivní, panu docentu Bradnovi patří dík a zásluha za celou akci a současně je zde závazek pro naše pracoviště v této skvělé tradici pokračovat i v dalších letech.

Prof. MUDr. Marcela Kopáčová, PhD.

Odborné akce

5. 10. 2018	XXII. Szaműv den – Zdravý úsměv, Výukové centrum LF HK, Hradec Králové
16.–17. 10. 2018	Hradecké virologické dny, Nové Adalbertinum Hradec Králové
26. 10. 2018	45. Šerclovy dny, Studijní a vědecká knihovna, Hradec Králové
7.–8. 11. 2018	24. gerontologický kongres, Hotel Černigov, Hradec Králové
22.–23. 11. 2018	15. mezinárodní lékařská postgraduální konference, Výukové centrum LF HK, Hradec Králové

Aktuality z Ministerstva zdravotnictví

Prázdniny se překulily do poslední čtvrtiny, zdravotnických témat je však poměrně hodně a poněkud narušují dosavadní stabilitu. Vyhlášení stávkové pohotovosti je jedním z nich. Každý by jistě chtěl přidat 10 %, avšak je třeba podrobně zanalyzovat, co si systém ještě může dovolit a co už ne. Není možné pouze přijít s nataženou dlaní. Další navyšování platů a mezd bez restrukturalizace sítě je těžko představitelné. Existují regiony, které nabízí primáři 230 000 Kč a byt a stejně se nedaří uchazeče sehnat. Řada malých nemocnic je personálně naprosto na hraně možného provozu a jistě je lépe tento proces řídit a posílit zdravotnické zařízení tam, kde je pro síť nezbytné, než čekat a živelně zavírat některé nemocnice kvůli nedostatečné personální vybavenosti.

Velké diskuse se stále vedou o modelu rezidenčních míst. V pediatrii bohužel není průchodnost systémem taková, jak se očekávalo. Sloučení vzdělávání pediátrů a praktických lékařů pro děti a dorost (PLDD) do jednoho oboru mělo nepochybně pro jednotnost přípravy svůj význam, bohužel pro zabezpečení péče přineslo řadu negativních jevů a vykopalo hluboké až nepřekročitelné příkopy mezi oběma tábory. Obor PLDD tak svým způsobem přestal existovat a těžko se hledá při neprovázanosti legislativy nějaký modus vivendi. Jedním z klíčových problémů je snížená průchodnost praktiků rezidenčními místy. Na rozdíl od minulosti o rezidenční místa může žádat pouze pracoviště akreditované právě v pediatrii, a to hendikepuje PLDD. Nemocnice nejsou příliš vstřícné zájemcům o PLDD a raději místa alokují pediátrům nemocničním, kteří u nich mohou do budoucna zůstat, než by vzdělávaly někoho, kdo je spolehlivě opustí. To vede k významnému poklesu průchodnosti systému pro praktické dětské lékaře. Na základě analýzy neutěšené personální situace v pediatrické péči je zřejmé, že k zastavení personální krize je nutná roční produkce pediátrů kolem 100–120. Z nich by alespoň 80 mělo vykonávat práci PLDD. K tomuto číslu se však ani vzdáleně neblížíme, a proto MZ vypíše doplňkový program pro praktiky. Je velmi diskutabilní, vzhledem ke krizovým scénářům, zdali oba obory opět nerozdělit. Odhlédneme-li od všech argumentů obou zneprátených táborů, je zřejmé, že výsledný efekt – tedy zlepšení stávajícího systému – nenastal, ba naopak, došlo k snížení počtu praktiků vstupujících do praxe.

Konečně se v systému přestaly zametat odhalené trestní kauzy pod koberec. Příkladem jsou nejen kauzy rozsáhlého korupčního jednání a manipulování veřejných zakázek, ale

i současná kauza pražské hygienické služby. Pikantní na celé kauze je, že hlavní protagonisté působili na Ministerstvu zdravotnictví jako pilíře Němečkovy administrativy. Jejich přístup si v ničem nezadal se sicilskou mafií, pouze aktérem byla přímo státní instituce. Zavedený model dvacetitisícového výpalmého na měsíční bázi naplňoval známé heslo: „Nemusí pršet, hlavně když kape“. A zde kapalo velmi často.

Vlna veder opět spustila diskusi na téma zavedení klimatizace ve zdravotnických zařízeních. V nemocnicích bohužel nelze zkrátit pracovní dobu jako v administrativních úřadech a řada nemocničních provozů by si klimatizaci nepochybně zasloužila. Energeticky je toto opatření bohužel velmi náročné a v současné době velmi křehké rovnováhy nemocničních rozpočtů, ve většině případů se sestupnou trajektorií, bez externího navýšení ne zcela reálné.

R. Prymula

HUMOR LÉČÍ...

autor Lubomír Lichý
www.lichy-kresby.cz

Osvěta v obrazech

ČÁST 3. NAKLADATEL KAREL JÁNSKÝ

Již od konce 19. století byly do škol distribuovány výukové obrazy větších rozměrů, dovážené většinou z Německa a Rakouska. Jednalo se například o produkci nakladatele C. C. Meinholda v Drážďanech nebo vídeňských nakladatelů Maxe Eschnera a Eduarda Hölzla (filiálky měla firma také v Praze a v Olomouci). Tyto školní obrazy přebírali také čeští nakladatelé a vydavatelé a opatřovali je českými texty, vedle toho však vydávali i vlastní produkci. K nejznámějším se řadila nakladatelství Aloise Kreidla nebo Karla Janského.

NAKLADATEL KAREL JÁNSKÝ

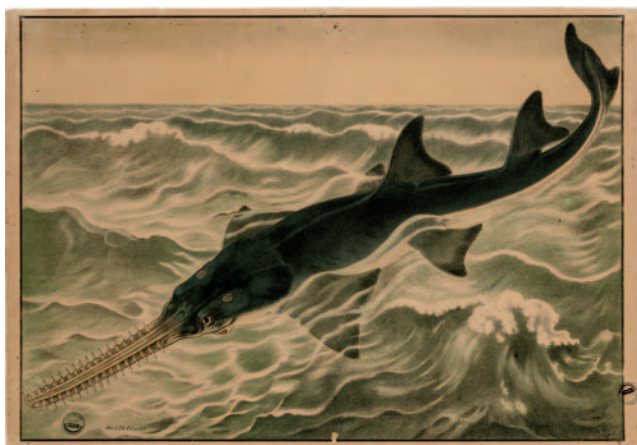
Karel Janský (1833–1899) se po absolvování reálky vyučil kupectví. Filiálky vlastní firmy, nejprve se jednalo pouze

Vesnice, Obrazy k názornému vyučování

Na selském dvoře, Obrazy k názornému vyučování

Piloun, nástěnné obrazy zoologické

o knihkupectví, založil v průběhu šedesátých let 19. století v Jindřichově Hradci, Třeboni, Táboře a Soběslavi. Na počátku sedmdesátých let se firma přemístila do Tábora, zde začalo fungovat také nakladatelství. Po smrti Karla Janského vlastnila firmu jeho vdova Johana Janská, od roku 1902 se majitelem stal jeho syn Bohumil Janský. Ten získal výnosem c. k. okresního hejtmanství ze dne 17. 11. 1901 udělení nakladatelské a knihkupecké koncese. Firmu vlastnil až do své náhlé smrti v roce 1917. Poté přešla firma na několik

Výr, Nástěnné obrazy zoologické

dědiců, kteří ji prodali Jedličkovu ústavu (Zemskému spolku pro léčbu a výchovu mrzáků v Království českém v Praze), s odkazem na to, aby byl zachován zavedený název podniku. Spolek vlastnil firmu pravděpodobně v letech 1918 až 1921. Že produkce Janského nakladatelství poté nezankla, potvrzují například katalogy akciové továrny na učební pomůcky Logia v Praze. Ta vydávala pod názvem *Janského obrazy* mnohé cykly školních obrazů původního nakladatelství ještě v průběhu dvacátých a třicátých let 20. století.

Nosorožec, Nástěnné obrazy zoologické

Nástěnné obrazy zoologické		Wandbilder für den Unterricht in der Zoologie		Bilder für den Unterricht in der Naturgeschichte	
Preis in Kč		Preis in Kronen		Preis in Kronen	
1. Nosorožec	1.00	1. Nosorožec	1.00	1. Nosorožec	1.00
2. Slon	1.00	2. Slon	1.00	2. Slon	1.00
3. Kůň	1.00	3. Kůň	1.00	3. Kůň	1.00
4. Oví	1.00	4. Oví	1.00	4. Oví	1.00
5. Ptáček	1.00	5. Ptáček	1.00	5. Ptáček	1.00
6. Ryba	1.00	6. Ryba	1.00	6. Ryba	1.00
7. Čmelák	1.00	7. Čmelák	1.00	7. Čmelák	1.00
8. Motýl	1.00	8. Motýl	1.00	8. Motýl	1.00
9. Včela	1.00	9. Včela	1.00	9. Včela	1.00
10. Žabka	1.00	10. Žabka	1.00	10. Žabka	1.00
11. Čížek	1.00	11. Čížek	1.00	11. Čížek	1.00
12. Ptáček	1.00	12. Ptáček	1.00	12. Ptáček	1.00
13. Ryba	1.00	13. Ryba	1.00	13. Ryba	1.00
14. Čmelák	1.00	14. Čmelák	1.00	14. Čmelák	1.00
15. Motýl	1.00	15. Motýl	1.00	15. Motýl	1.00
16. Včela	1.00	16. Včela	1.00	16. Včela	1.00
17. Žabka	1.00	17. Žabka	1.00	17. Žabka	1.00
18. Čížek	1.00	18. Čížek	1.00	18. Čížek	1.00
19. Ptáček	1.00	19. Ptáček	1.00	19. Ptáček	1.00
20. Ryba	1.00	20. Ryba	1.00	20. Ryba	1.00
21. Čmelák	1.00	21. Čmelák	1.00	21. Čmelák	1.00
22. Motýl	1.00	22. Motýl	1.00	22. Motýl	1.00
23. Včela	1.00	23. Včela	1.00	23. Včela	1.00
24. Žabka	1.00	24. Žabka	1.00	24. Žabka	1.00
25. Čížek	1.00	25. Čížek	1.00	25. Čížek	1.00
26. Ptáček	1.00	26. Ptáček	1.00	26. Ptáček	1.00
27. Ryba	1.00	27. Ryba	1.00	27. Ryba	1.00
28. Čmelák	1.00	28. Čmelák	1.00	28. Čmelák	1.00
29. Motýl	1.00	29. Motýl	1.00	29. Motýl	1.00
30. Včela	1.00	30. Včela	1.00	30. Včela	1.00
31. Žabka	1.00	31. Žabka	1.00	31. Žabka	1.00
32. Čížek	1.00	32. Čížek	1.00	32. Čížek	1.00
33. Ptáček	1.00	33. Ptáček	1.00	33. Ptáček	1.00
34. Ryba	1.00	34. Ryba	1.00	34. Ryba	1.00
35. Čmelák	1.00	35. Čmelák	1.00	35. Čmelák	1.00
36. Motýl	1.00	36. Motýl	1.00	36. Motýl	1.00
37. Včela	1.00	37. Včela	1.00	37. Včela	1.00
38. Žabka	1.00	38. Žabka	1.00	38. Žabka	1.00
39. Čížek	1.00	39. Čížek	1.00	39. Čížek	1.00
40. Ptáček	1.00	40. Ptáček	1.00	40. Ptáček	1.00
41. Ryba	1.00	41. Ryba	1.00	41. Ryba	1.00
42. Čmelák	1.00	42. Čmelák	1.00	42. Čmelák	1.00
43. Motýl	1.00	43. Motýl	1.00	43. Motýl	1.00
44. Včela	1.00	44. Včela	1.00	44. Včela	1.00
45. Žabka	1.00	45. Žabka	1.00	45. Žabka	1.00
46. Čížek	1.00	46. Čížek	1.00	46. Čížek	1.00
47. Ptáček	1.00	47. Ptáček	1.00	47. Ptáček	1.00
48. Ryba	1.00	48. Ryba	1.00	48. Ryba	1.00
49. Čmelák	1.00	49. Čmelák	1.00	49. Čmelák	1.00
50. Motýl	1.00	50. Motýl	1.00	50. Motýl	1.00
51. Včela	1.00	51. Včela	1.00	51. Včela	1.00
52. Žabka	1.00	52. Žabka	1.00	52. Žabka	1.00
53. Čížek	1.00	53. Čížek	1.00	53. Čížek	1.00
54. Ptáček	1.00	54. Ptáček	1.00	54. Ptáček	1.00
55. Ryba	1.00	55. Ryba	1.00	55. Ryba	1.00
56. Čmelák	1.00	56. Čmelák	1.00	56. Čmelák	1.00
57. Motýl	1.00	57. Motýl	1.00	57. Motýl	1.00
58. Včela	1.00	58. Včela	1.00	58. Včela	1.00
59. Žabka	1.00	59. Žabka	1.00	59. Žabka	1.00
60. Čížek	1.00	60. Čížek	1.00	60. Čížek	1.00
61. Ptáček	1.00	61. Ptáček	1.00	61. Ptáček	1.00
62. Ryba	1.00	62. Ryba	1.00	62. Ryba	1.00
63. Čmelák	1.00	63. Čmelák	1.00	63. Čmelák	1.00
64. Motýl	1.00	64. Motýl	1.00	64. Motýl	1.00
65. Včela	1.00	65. Včela	1.00	65. Včela	1.00
66. Žabka	1.00	66. Žabka	1.00	66. Žabka	1.00
67. Čížek	1.00	67. Čížek	1.00	67. Čížek	1.00
68. Ptáček	1.00	68. Ptáček	1.00	68. Ptáček	1.00
69. Ryba	1.00	69. Ryba	1.00	69. Ryba	1.00
70. Čmelák	1.00	70. Čmelák	1.00	70. Čmelák	1.00
71. Motýl	1.00	71. Motýl	1.00	71. Motýl	1.00
72. Včela	1.00	72. Včela	1.00	72. Včela	1.00
73. Žabka	1.00	73. Žabka	1.00	73. Žabka	1.00
74. Čížek	1.00	74. Čížek	1.00	74. Čížek	1.00
75. Ptáček	1.00	75. Ptáček	1.00	75. Ptáček	1.00
76. Ryba	1.00	76. Ryba	1.00	76. Ryba	1.00
77. Čmelák	1.00	77. Čmelák	1.00	77. Čmelák	1.00
78. Motýl	1.00	78. Motýl	1.00	78. Motýl	1.00
79. Včela	1.00	79. Včela	1.00	79. Včela	1.00
80. Žabka	1.00	80. Žabka	1.00	80. Žabka	1.00
81. Čížek	1.00	81. Čížek	1.00	81. Čížek	1.00
82. Ptáček	1.00	82. Ptáček	1.00	82. Ptáček	1.00
83. Ryba	1.00	83. Ryba	1.00	83. Ryba	1.00
84. Čmelák	1.00	84. Čmelák	1.00	84. Čmelák	1.00
85. Motýl	1.00	85. Motýl	1.00	85. Motýl	1.00
86. Včela	1.00	86. Včela	1.00	86. Včela	1.00
87. Žabka	1.00	87. Žabka	1.00	87. Žabka	1.00
88. Čížek	1.00	88. Čížek	1.00	88. Čížek	1.00
89. Ptáček	1.00	89. Ptáček	1.00	89. Ptáček	1.00
90. Ryba	1.00	90. Ryba	1.00	90. Ryba	1.00
91. Čmelák	1.00	91. Čmelák	1.00	91. Čmelák	1.00
92. Motýl	1.00	92. Motýl	1.00	92. Motýl	1.00
93. Včela	1.00	93. Včela	1.00	93. Včela	1.00
94. Žabka	1.00	94. Žabka	1.00	94. Žabka	1.00
95. Čížek	1.00	95. Čížek	1.00	95. Čížek	1.00
96. Ptáček	1.00	96. Ptáček	1.00	96. Ptáček	1.00
97. Ryba	1.00	97. Ryba	1.00	97. Ryba	1.00
98. Čmelák	1.00	98. Čmelák	1.00	98. Čmelák	1.00
99. Motýl	1.00	99. Motýl	1.00	99. Motýl	1.00
100. Včela	1.00	100. Včela	1.00	100. Včela	1.00

Tabulka ze zadní strany školního obrazu vydávaná Jánškého nakladatelstvím

ŠKOLNÍ OBRAZY NAKLADATELECK. JÁNSKÉHO

Nakladatelství při sestavování tematických celků spolupracovalo s předními českými pedagogy. Karel Jánšký vydával

ucelené soubory výukových obrazů, jednalo se o barvotisk, velikost obrazů nepřesahovala rozměr 95x65 cm. Firma vydávala cykly školních obrazů pro jednotlivé učební předměty. Nejoblíbenějším a také nejobsáhlejším byl soubor nazvaný *Nástěnné obrazy zoologické*, který zahrnoval více než sto padesát vyobrazení zvířat nebo soubor určený pro názorné vyučování nazvaný *Nástěnné obrazy k názornému vyučování*. Učitelé využívali také obrazy pro výuku zeměpisu, dějepisu, tělovědy, botaniky atd. Jednalo se o cykly *Obrazy dílen a nástroje řemeslníků*, *Obrazy zeměpisné* a *Obrazy dějepisné*, *Závěsné obrazy rostlin* nebo *Diagramy* a obrazy k vyučování tělovědy. Jánškého obrazy byly po výtvarné stránce velmi zdařilé a pro děti přitažlivé. Byly využívány zejména na obecných a měšťanských školách.

PhDr. Pavla Koritenská
Muzeum východních Čech v Hradci Králové
Obrazy Sběrka MVČ (foto Miroslav Beneš)

Odborná literatura a prameny

Katalog *Nástěnné obrazy zoologické*. Tábor: Nakladatelství Karel Jánšký, nedatováno.

Matyášová, Alena. *Vzácné školní obrazy. IV. díl. Čtyři roční období*. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze, 2015.

Plášilová, Libuše. *Školní obrazy*. Hradec Králové: MVČ, 1982.

Seznam obrazů a map. Praha: Logia, 1925, 1931. *Vánoční trh ve městě, Obrazy k názornému vyučování*

Vánoční trh ve městě, Obrazy k názornému vyučování

HRADEC KRÁLOVÉ VE FOTOGRAFIÍCH

JOSEF ŠKODA

Detail sochy sv. Jana Nepomuckého na kašně na Malém náměstí v Hradci Králové, kolem 1930

V dalších pokračováních našeho seriálu budeme věnovat pozornost osobnosti sochaře Josefa Škody, který se významnou měrou zapsal do tváře nově budovaného Hradce Králové. Jeho práce nás provázejí téměř na každém kroku při procházkách v této východočeské metropoli, ale jeho díla, především z raných let, můžeme najít za hranicemi regionu.

Josef Škoda byl akademický sochař, který se narodil 1. května 1901 v České Skalici do rodiny kameníka a sochaře Václava Škody (1870–1937). V roce 1904, ve svých třech letech, se po smrti matky Marie přestěhoval se svým otcem Václavem, jeho novou ženou (sestrou matky Antonií), sestrou Emílií (1898–1921) a bratrem Bohumilem (1899–1967) do Hradce Králové. Václav Škoda doufal, že zde získá výhodnější pracovní příležitosti a rodině zajistí lepší zázemí. Díky své pracovitosti se krátce po přestěhování stal dílovedoucím u firmy Ježek, kde načerpal další potřebné zkušenosti. Právě jako dílovedoucí zmiňované firmy řídil kamenickou výzdobu Okresního domu projektovaného architektem Janem Kotěrou a měl pravděpodobně možnost se s ním osobně seznámit. Tato zkušenost a známost s významným architektem, ale i jeho zručnost a schopnosti nezůstaly bez odezvy a přinesly mu kýžené ovoce. Již jako samostatný mistr se svým vlastním kamenosochařským závodem, který si zřídil na Pospíšilově třídě vedle svého domku, se podílel na kamenických pracích pro královehradecké muzeum projektované rovněž Janem Kotěrou, kamenických pracích na kioscích u Pražského mostu, elektrárně na Labi od Františka Sandera a dalších velmi důležitých zakázkách pro nově a velmi moderně se rozvíjející město. Jeho práce ale přesahovaly i do sochařství a částečně i restaurování. Vytvořil kopii barokní sochy sv. Jana Nepomuckého, která je součástí kašny na Malém náměstí v Hradci Králové a jejíž originál je cca od roku 1930 v lapidáriu Muzea východních Čech v Hradci Králové. Do kamene realizoval i návrhy sochaře Františka Bílka – např. náhrobek Bohumila Kubišty na kuklenském hřbitově v Hradci Králové nebo v roce 1923 pomník Jana Blahoslava v Přerově, kde osazení pomníku realizovala téhož roku přerovská firma Urban-Polášek. Svědčí to o tom, že jeho schopnosti přesahovaly královehradecký region.

Není tedy divu, že dětství ve slibně se rozvíjející kamenosochařské dílně otce v mladém Josefovi zanechalo velmi významné stopy, které poznamenaly jeho další kroky. Přestože Josef začal v Hradci studovat obchodní akademii, tato studia ještě před dokončením opustil a odešel za oborem, který byl jeho srdci bližší. Tímto polem působnosti nemohlo být nic jiného než sochařství, kde mohl uplatnit zděděné umělecké vlohy. Na několik let se stala jeho útočištěm Státní průmyslová škola sochařská v Hořicích, kterou absolvoval v roce 1921 zároveň se svým bratrem Bohumilem, který rovněž zdědil umělecké nadání. Bohumilovo zaměření ale zůstalo na poli kamenickém, s bratrem se doplňovali v monumentálních realizacích. Bohumil získal osvědčení kamenického mistra v roce 1923, opravu mariánského sloupu na Velkém náměstí v letech 1935–1936 provedl již jako majitel kamenicko-sochařského závodu.

Léta 1921–1925 Josef následně strávil na Akademii výtvarných umění v Praze. Zde byl výborným žákem profesora Jana Štursy, jehož výuka zanechala v mladém Škodovi velmi silný otisk cítění materiálu a jisté dávky lyričnosti, ke kterému se v pozdějších letech velmi citlivě a svým osobitým způsobem vracel. Po Štursově tragické smrti pokračoval ještě dva roky ve studiu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesora Otto Gutfreunda (1926–1927), následovaly cesty do ciziny, především do Itálie, Francie a Německa, které prohloubily jeho studia a vnímání, utvářely jeho názor, zdokonalovaly a formovaly jeho práci.

Kašna na Malém náměstí v Hradci Králové, současný stav

Rampa muzea, kamenické práce Václav Škoda, 1912

Ještě za studií se pokoušel prosazovat své tvůrčí myšlenky v podobě návrhů, drobných samostatných sochařských pokusů nebo účastí v soutěžích. Velmi významnou a pro Hradec Králové také velmi známou byla v roce 1924 soutěž na jezdeckou sochu Jana Žižky, na které se podílel a ke které se vrátíme v dalším čísle časopisu Scan.

Použitá literatura:

JAKL Jan, *Josef Škoda pomník Žižky nedokončil*, Mladá fronta Dnes 1999, roč. X, č. 198, s. 4

KREJČOVÁ Jana, *Gočárův Hradec a sochy Josefa Škody*, Mladá fronta Dnes, Kraj hradecký, 2004, roč. 15, č. 249, s. 5
Dílo akademického sochaře Josefa Škody, Hradec Králové, 1951, s. 7

ZEMKOVÁ Michaela, *Václav, Bohumil a Josef Škodovi*, Dvacet let ochránců památek ve východních Čechách 1990–2010, Hradec Králové 2010, s. 54–64

*PhDr. Markéta Pražáková
 Foto: Miroslav Beneš
 Muzeum východních Čech v HK*

Detail pomníku Jana Blahoslava V Přerově, 1923

Detail obrubového kamene, kamenické práce Václav Škoda, 1912

FILHARMONIE HRADEC KRÁLOVÉ

41. koncertní sezóna

Vážení čtenáři časopisu SCAN,

v minulém čísle jsem Vám představil 41. koncertní sezónu Filharmonie Hradec Králové jen v náznacích. V duchu tradice těchto sdělení Vám proto nyní představím jednotlivé koncerty, které budeme pořádat v Hradci Králové do konce roku 2018.

Již jsem také psal o tom, že jsou v sále FHK konečně instalovány nové MISTROVSKÉ VARHANY. A mohu sdělit s radostí, že MISTROVSKÉ VARHANY se již dostávají do znamenité kondice. Varhany jsou velmi složitý organismus. Takže jedna věc je varhany fyzicky postavit naladit a „naintonovat“. Druhá věc je vdechnout opravdu varhanám duši. A takové vdechnutí duše opravdu není na jeden „vdech“. Pracovníci zhotovitele varhan proto letošní parné léto prožili převážně s varhanami v sále Filharmonie. Jedná se o to, aby zvuk jednotlivých rejstříků byl vyvážený a byl adekvátní pro daný prostor koncertního sálu. Intonérovi se tak nemusí úplně líbit zvuk a ladění toho či onoho rejstříku. A nedá pokoj, dokud vše není podle jeho představ. Znamená to znovu vyndat velkou sadu píšťal a znovu všechny trochu upravit a vrátit na místo. Ale varhany zde budou dlouhou dobu i pro příští generace a takový nástroj je pro tvůrce varhan prestižní vizitka. Berte proto toto tak trochu jako pozvánku na koncerty v sále Filharmonie, kde budou MISTROVSKÉ VARHANY do programu zapojeny. Věřte, že uslyšíte ještě mnohem plnější a monumentálnější zvuk nástroje než jste mohli slyšet v premiérovém roce.

V době, kdy budete číst tento článek, bude mít za sebou již nový švýcarský šéfdirigent Kaspar Zehnder svůj inaugurační koncert s romantickou hudbou P. I. Čajkovského. Věříme, že se koncert vydaří a nový šéfdirigent naváže i v dalším působení na své významné a úspěšné předchůdce a posune orchestr zase o kousek dál v umělecké úrovni.

Filharmonie nabízí v Hradci Králové do konce roku řadu zajímavých koncertů a scénických představení. Abonentní předplatně obsahuje celkem 6 abonentních řad. Na své si přijdou příznivci klasické hudby (Bílá a Žlutá řada), opery, muzikálu nebo baletu (Červená a Zelená řada), ale také milovníci různých typů crossoverových projektů (Modrá řada). FHK pamatuje jako vždy i na rodiny s dětmi (Oranžová řada). Kromě toho je připravena řada mimořádných koncertů.

Na podzim se uskuteční také již 14. ročník festivalu Hudební fórum Hradec Králové. Všechny koncerty festivalu jsou přenášeny v přímém přenosu Českým rozhlasem Vltava. To je známkou vysoké umělecké úrovně festivalu.

HRADECKÝ MEMORIÁL jde do svého 2. ročníku. Projekt má významný duchovní a společenský přesah stručně charakterizovaný ve svém sloganu „Nepromlčeno“ – moderní historie hudbou, slovem a obrazem. Jeho hudební část také představují v přehledu koncertů a představení níže v textu. Bližší informace o tomto festivalu můžete najít na www.hradeckymemorial.cz.

Vstupenky na koncerty je možné zakoupit průběžně tak, jak jsou do předprodeje zařazeny. Prodej probíhá přes portál www.hkpoint.cz. Jakékoliv informace je možné také získat na níže uvedených kontaktech.

Filharmonie Hradec Králové o.p.s.
Eliščino nábřeží 777, 500 03 Hradec Králové,
tel.: 495 211 375, 495 211 491, 495 221 901
e-mail: fhk@fhk.cz, www.fhk.cz

Celou programovou brožuru je možné si stáhnout na: http://www.fhk.cz/common/cms_files/FHK_2018_2019_brozura.pdf

Mnoho krásných chvil s hudbou Vám přeje

Ing. Luboš Janhuba
předseda správní rady Filharmonie Hradec Králové

SEZNAM KONCERTŮ V SÁLE FILHARMONIE HRADEC KRÁLOVÉ – PODZIM 2018

Čtvrtek 27. 9. 2018 19:30 hod. Abonentní řada ŽLUTÁ **Zář svobody**

Antonín Dvořák – Česká suita D dur
František Xaver Brixi – Varhanní koncert č. 5 F dur
Bedřich Smetana – Předehra, Furiant a Skočná z opery Prodaná nevěsta
Leoš Janáček – Sinfonietta
Jaroslav Tůma – varhany
Filharmonie Hradec Králové, Stanislav Vavřínek – dirigent

Sobota 29. 9. 2018 19:00 hod. Abonentní řada ČERVENÁ

Leoš Janáček – **PŘÍHODY LIŠKY BYSTROUŠKY**, opera
Slezské divadlo Opava

Čtvrtek 4. 10. 2018 19:30 hod. **MICHAEL JACKSON SYMPHONY**

Moondance Orchestra se svými sólisty
zpěv: Dasha, Naďa Wepperová, Dušan Kollár, Dušan Marko
Filharmonie Hradec Králové – Martin Kumžák – dirigent

Pondělí 8. 10. 2018 19:30 hod. Abonentní řada MODRÁ **Cigánski diabli**

Ernest Šarközi – cimbál, Štefan Banyák – první housle, Jozef Farkaš – viola, Róbert Fehér – kontrabas, Silvia Šarköziová – violoncello Emil Hasala housle, Zoltán Grunza klarinet a tarogáto

Čtvrtek 11. 10. 2018 19:30 hod. Abonentní řada BÍLÁ **Pravda a láska vítězí**

Antonín Dvořák – Slovanská rapsodie č. 2 g moll
Antonín Dvořák – Houslový koncert a moll
Bedřich Smetana – Vyšehrad, symfonická báseň č. 1 z cyklu Má vlast
Josef Suk – Praga, symfonická báseň
Jiří Vodička – housle
Filharmonie Hradec Králové, Petr Altrichter – dirigent

Sobota 27. 10. 2018 19:00 hod., Kongresové centrum Aldis
Slavnostní koncert ke 100. výročí vzniku Československé republiky

Koncert se koná pod záštitou primátora města Hradce Králové.
Bedřich Smetana – Má vlast, cyklus symfonických básní
Filharmonie Hradec Králové, Kaspar Zehnder – dirigent

Úterý 6. 11. 2018 19:30 hod. **Česko – Slovenský večer**

Peter Lipa Band, Vladimír Mišík&ETC
Koncert je součástí Hradeckého memoriálu

Pátek 9. 11. 2018 19:30 hod. **Requiem – „Oratio spei“**

Modlitba naděje za oběti terorismu a válečných zločinů.
Juraj Filas – Requiem pro soprán, tenor, baryton, smíšený sbor a orchestr – „Oratio spei“
Anda-Louise Bogza – soprán, Matthew Plenk – tenor, Roman Janál – baryton,
Kühnův smíšený sbor, Jaroslav Brych – sbormistr
Filharmonie Hradec Králové, István Dénes – dirigent
Koncert je součástí Hradeckého memoriálu

Středa 14. 11. 2018 19:30 hod. Abonentní řada ZELENÁ **Kdyby tisíc klarinetů**

Jiří Suchý, Jiří Šlitr, Ferdinand Havlík, Jaroslav Ježek
Divadlo Semafor, Jiří Suchý režie
Koncert je součástí Hradeckého memoriálu

Úterý 20. 11. 2018 20:00 hod. Abonentní řada BÍLÁ **Fantastická zoologie**

Hudební fórum Hradec Králové – zahajovací koncert
Mason Bates – Anthology of Fantastic Zoology pro orchestr
James MacMillan – A Scotch Bestiary pro varhany a orchestr
Eva Bublová – varhany
Filharmonie Hradec Králové, Peter Vrábel dirigent

Čtvrtek 22. 11. 2018 20:00 hod. **Anděl světla**

Hudební fórum Hradec Králové – 2. koncert
Pascal Dusapin – Aufgang, houslový koncert
Einojuhani Rautavaara – Symfonie č. 7 – „Anděl světla“
Milan Paľa – housle
Moravská filharmonie Olomouc, Andreas Sebastian Weiser – dirigent

Sobota 24. 11. 2018 20:00 hod. **Hvězdy tančí**
 Hudební fórum Hradec Králové – 3. koncert
 John Harbison – Remembering Gatsby, foxtrot pro orchestr
 Thomas Adčs – Powder Her Face Suite
 John Adams – The Chairman Dances, foxtrot pro orchestr
 Bernd Alois Zimmermann Koncert pro trubku in C a orchestr – „Nobody knows de trouble I see“
 Huw Morgan – trubka
 Janáčkova filharmonie Ostrava, Darrell Ang dirigent

Úterý 27. 11. 2018 20:00 hod. **Koncert pro lidská práva**
 Hudební fórum Hradec Králové – závěrečný koncert
 Tigran Mansurjan Vier ernste Gesänge, koncert pro housle a smyčcový orchestr č. 2
 Gija Kančeli – Angels of Sorrow pro housle, violoncello, dětský sbor a komorní orchestr
 Michael Gandolfi – Ascending Light pro varhany a orchestr
 Dalibor Karvay – housle, Lukáš Polák – violoncello, Katta – varhany
 Královéhradecký dětský pěvecký sbor Jitro, Jiří Skopal – sbormistr
 Filharmonie Hradec Králové, Kaspar Zehnder – dirigent

Sobota 1. 12. 2018 16:00 hod. Abonentní řada ORANŽOVÁ **Vynálezy a patenty**
 Vivaldi, Haydn, Beethoven, Bizet, Milhaud, Anderson ad.
 Lukáš Hurník – moderátor, Kateřina Pavlíková – saxofon
 Filharmonie Hradec Králové, Chuhei Iwasaki dirigent

Čtvrtek 6. 12. 2018 19:30 hod.
 Antonín Dvořák – Vodník, symfonická báseň
 Jacques Ibert – Flétnový koncert
 Bedřich Smetana – Vltava, z cyklu symfonických básní Má vlast č. 2 T 111
 Claude Debussy – Moře, tři symfonické skici
 Filharmonie Hradec Králové, Nicolás Pasquet – dirigent

Sobota 8. 12. 2018 19:00 hod. **Hradištan & Jiří Pavlica**

Neděle 16. 12. 2018 19:30 hod. **Xmas gala 2018 – Vánoční galakonzert**
 Štefan Margita – tenor, Kateřina Kněžíková – soprán, Jiří Brückler – baryton
 Královéhradecký dětský sbor Jitro, Jiří Skopal – sbormistr
 Filharmonie Hradec Králové, Robert Jindra – dirigent

Středa 19. 12. 2018 17:00 hod. **Jan Jakub Ryba – Česká mše vánoční**
 Michaela Katráková – soprán, Michaela Zajmi – mezzosoprán, Aleš Briscein – tenor, Miloš Horák – basbaryton
 Český chlapecký sbor Boni pueri, Pavel Horák – sbormistr
 Filharmonie Hradec Králové, Jiří Kabát dirigent

Neděle 30. 12. 2018 18:00 hod. **Malý Silvestr**
 S 4x4 do nového roku: 4 živly, 4 světové strany, 4 temperamenty, 4 roční období
 J. Strauss ml., Jos. Strauss, Dvořák, Grieg, Komzák ml., Elgar, Fučík, Stolz, E. Fischer
 Filharmonie Hradec Králové, Kaspar Zehnder – dirigent

Pondělí 31. 12. 2018 15:00 hod. **Silvestrovský koncert**
 S 4x4 do nového roku: 4 živly, 4 světové strany, 4 temperamenty, 4 roční období
 J. Strauss ml., Jos. Strauss, Dvořák, Grieg, Komzák ml., Elgar, Fučík, Stolz, E. Fischer
 Filharmonie Hradec Králové, Kaspar Zehnder – dirigent

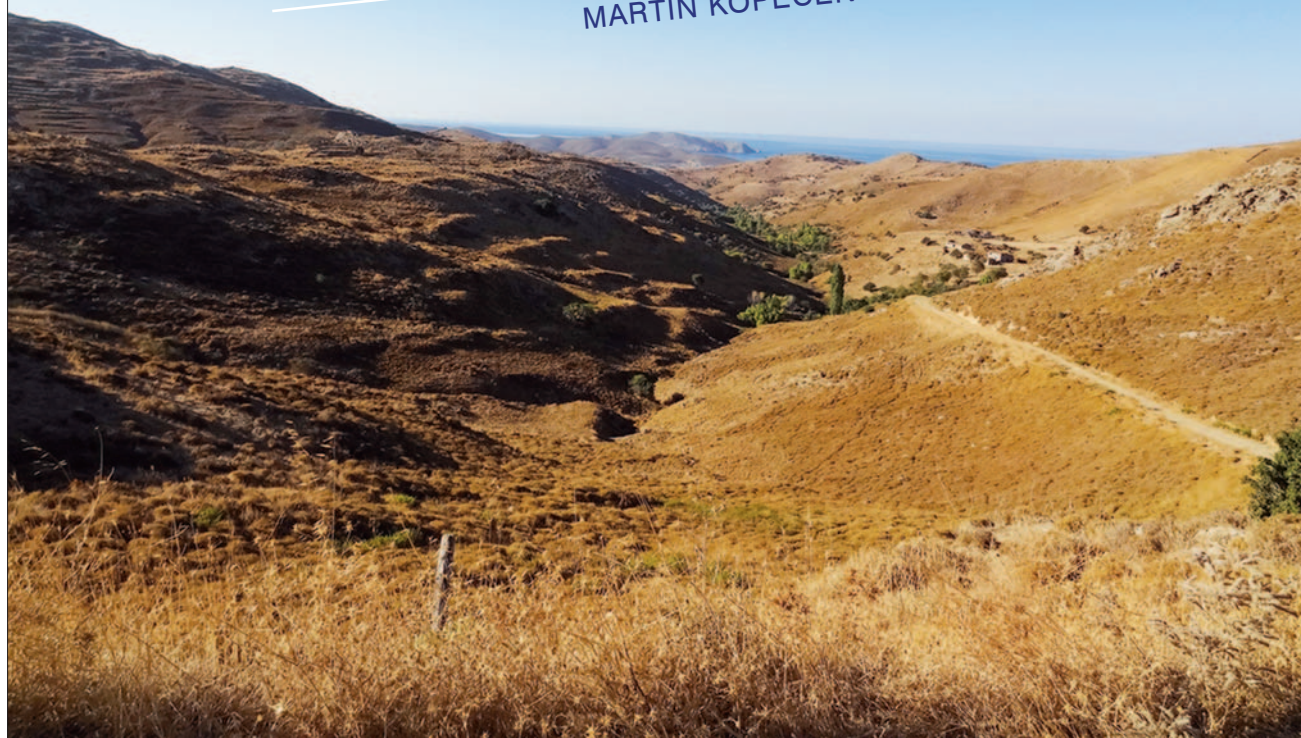
Kam za kulturou:

10. 9.–8. 10. 2018 10. 10.–12. 11. 2018 14. 11. 2018–15. 1. 2019	GALERIE NA HRADĚ V HRADCI KRÁLOVÉ Jan Kavan – Návrhy poštovních známek Luci Horňáková – Malba Premiéra 2018 – přehlídka fotografické tvorby
19. 10. 2018–27. 1. 2019 22. 6.–23. 9. 2018 stálé expozice	GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ 12:15 dnes... Zdeněk Sýkora – Výběr z grafického díla z let 1964–2011 Proměny obrazu / Obrazy proměn; Podoby české moderny

Letem světem Řeckem

MARTIN KOPEČEK

„Kam pojedeme letos?“ „Nevím, kde to nebude stát moc peněz,“ odpovídám přítelkyni Simoně a připravuji si krabičkovou rybářskou výbavu – co kdyby. V posledních letech jsme při hledání dovolené na poslední chvíli 2x zvolili Řecko. Nelitujeme! Při odletu do 3 dnů kolikrát padají ceny i o 50 procent. Dopředu stačí nahlásit, že chcete pokoj s širšími dveřmi v přízemí kvůli vozíku a může se vyrazit.

DIVOKÝ LIMNOS

Snídáme, pozorujeme prázdnou pláž a užíváme si zasloužené dovolené. Je září, sezona kupačů pomalu končí. Překonávám kousek písčité pláže a hurá si zaplavat v Egejském moři. Simona se sluní na písku, a tak společně s dalším hotelovým hostem bereme harpunu a vyrážíme se šnorchly na lov chobotnic. Proplováme nad podvodními útesy, hledáme díry a malé hrady, které si tito hlavonožci staví. Pro jednu se musím potopit asi do 4 metrů, nechce se pustit. Chapadly se omotala uvnitř skryše. Nakonec ji společnými silami zdoláváme. Okamžitě mi leze po ruku a snaží se najít brýle, ale již jí to není nic platné. Po dvou hodinách, celí rozmáčení, vylézáme z vody asi se třemi úlovky přísátými na ruku. Chobotnice nejsou žádní obři, váhově něco přes půl kilogramu, na větší jsme nenarazili. Snad jsem i rád, protože takový kousek přes 3 kila vás může i utopit. Je proto nutnost mít u sebe i nějaký nůž, kdyby si vás chtěla omotat a přidržet v jeskyni. Házíme s kořistí o kameny, aby změkly – něco na způsob naklepávání řízků, jak zpovzdálí kome-

tují naše drahé polovičky. Ruka mi odchází ani ne v polovině našeho snažení. Po půl hodině je nakonec hotovo a dáváme kuchařce maso zamrazit pro pozdější úpravu.

Po několika dnech lenošení a rybaření pronajímáme na dva dny malé hyundai 1.0l a vyrážíme na vlastní pěst po ostrově. Daleko jsme nedojeli, po 20 kilometrech slyším nelibý zvuk od pneumatik. Někde jsme vzali hřebík. Kolo sice zatím drží, ale známky podfouknutí začínají být docela viditelné. Zdarma raději zařizujeme opravu u blízké benzinky. Turisté si zde váží a takovou věc berou za natankování jako samozřejmost.

Dva cizáci jako naháněči místních ovcí a koz na Limnosu

Jižní Kréta plná serpentin, hor a včelích úlů

Můžeme směle pokračovat dál. Projíždíme osamocené pláže, navštěvujeme vinařskou usedlost, nakupujeme u místních ovoce a obědváme v tavernách. Zdejší víno je báječné a řeckým salátům propadáme. Čím déle jsme na ostrově, tím více u nás stoupá v ceně. V některých oblastech jsme úplně sami, při jednom takovém přesunu na historické vykopávky nás asi 10 km brzdí serpentinami místní zelinář. Auto máme plné prachu, a aby toho nebylo málo, zastavuje na uzoučké cestě a jde sbírat melouny. Je to drobnější postarší Řek opálený od slunce s tmavými vlasy. Mává na nás. Jako odměnu za čekání nám krájí velký meloun a Simona s tímto boдрým človíčkem prohazuje pár přátelských pozdravů. Dostáváme tip na překrásné odlehlé pláže. U jedné takové nacházíme v přílehlém potoku želví kolonii. Pozorujeme vodní podívanou a mlčky jen sedíme bez hnutí, abychom pořídili nejlepší snímky. Kousek od hotelu je půjčovna čtyřkolek. Domlouváme dobrou cenu a dvě helmy. Prodávač je trochu nejistý, když vidí, že mám vozík. Nicméně na smluvený den nám přistavuje stroj před hotel a předává mi klíče. Teď se chci zase vyřadit já a na 3 dny vyrážíme vějířovitě na sever ostrova. Číňan s kubaturou asi 450 ccm se s námi žene po klikatých opuštěných cestách. Nasáváme vůni benzínu a vře v nás adrenalin. Míjíme hluboké strže a stoupáme na špičaté hřebeny s úžasnými výhledy. Projíždíme horskými usedlostmi a probíjíme

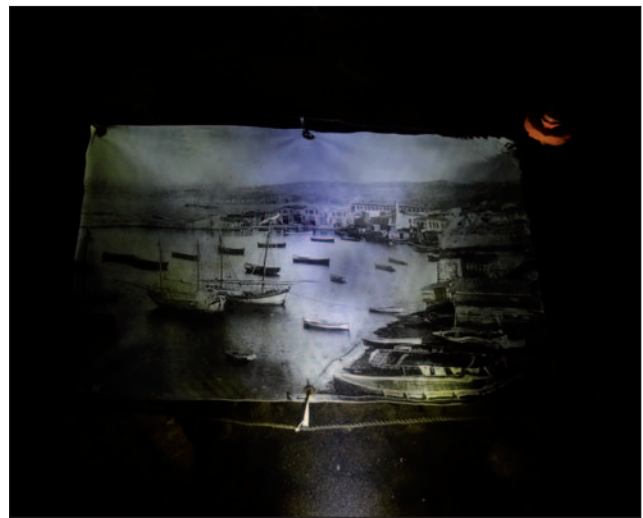
Hodina čekání v kolonii, pomalu na břeh, ale v mžiku do vody

se stádem ovcí, abychom navštívili ty nejdálčenější kouty ostrova. Zastavujeme i v hlavním městě ostrova Medina a dáváme večerní procházku po promenádě. Je zde nádherný výhled na místní pevnost a spousty taveren. Jednu vybíráme a usazujeme se na terasu nad mořem. Namířené reflektory do moře přitahují mořské ryby, a tak při popíjení místních okurko-alkoholických koktejlů pozorujeme tuto nádheru.

Dovolená nám pomalu končí, předposlední večer nám v kuchyni připravují úlovky. Jídlo je báječné, spousta zeleniny v omáčce na víně s paprikou. Maso je delikátní a je to opravdu silný gastronomický zážitek.

KRÉTA, I CESTA MŮŽE BÝT CÍL

Po pár dnech, kdy jsme se až znechutili množstvím lidí v plné sezoně na severu Kréty, si půjčujeme terénní auto.

Historická Chania, na osvětlené fotografii ponořené v moři

Za zmínku ze severu snad stojí pouze návštěva paláce Knossos s bájným Minotaurem a plavba lodí na pevnost Gramvousa, kde se dá příjemně potápět u potopeného lodního vraku. Naším cílem jsou nyní pláže v jižní části ostrova s koupáním v Libyjském moři a především výjezd do místních hor v pohoří Lefka Ori.

První den trávíme koupáním na západním pobřeží. Všude samý turista. „Nic pro mě,“ hlásím a hned druhý den projíždíme na jih. Krajina začíná být více rozmanitá. Horským sedlem se dostáváme až do přístavu Hora Sfakion a užíváme si ledové kávy v místní taverně. Cesta s mnoha serpentinami na jih trvala asi dvě hodiny. Odměnou nám je oblast méně zasažená návštěvníky.

Po osvěžení pokračujeme dále do hor, cestu jsme neplánovali. Vydali jsme se naším Jimmym 4x4 podle mapy někam, kde by se dalo dostat co nejvýše. Vjíždíme do městečka Anopoli. Uchvacuje nás svou přirozeností, takhle si představuji Řecko. Konají se zde zrovna velkolepé svatební přípravy a cestou potkáváme velký průvod svatebčanů. Stoupáme z městečka do hor, cesta se mění v docela náročný výjezd a zapínám pohon všech kol. Auto se rázem mění v divokého oře a je nám dobrým společníkem. Citelně se ochlazuje, ale je to příjemné. Projíždíme okolo všudypřítomných včelích úlů, nádherně zde voní květena a každou chvíli zastavujeme

Přístav Hora Sfakion – i já byl na chvíli kavárenský povaleč

nasát tu báječnou atmosféru v území nikoho. Potkáváme jen místního včelaře. Ani nevíme, kam jedeme, hlavně že benzinu je dost. Občas míváme napajedla pro dobytek, občas

se prodíráme piniovými háji. Simona bravurně zvládá auto i v těžkých pasážích a dostáváme se nad okolní terén, stromy postupně ustupují nízké kleči. Výhledy jsou úžasné a před námi pořád vyčnívají nedostižné vrcholky zdejších dvoutisícovek. Čas ubíhá hrozně rychle, míváme protijedoucí Jeep a ptáme se na cestu. Místní Řek nás posílá ještě dál, že tam je to opravdu parádní. Pokračujeme. Cesta se pořád přiostrňuje, je nutné být obezřetný hlavně v zatáčkách. Brzda, plyn! Spojka dostává zabrat. Občas z cesty trčí velké balvany a občas uletí kus cesty po stráni dolů. Začíná se smrákat. Auto musíme vrátit do 21. hodiny, nezbývá nám tedy mnoho času. Na jedné z mnoha náhorních plošin zastavujeme a smiřujeme se s tím, že dál jet nemůžeme. Děláme poslední fotky při západu slunce, obracíme auto a pomalu se suneme z velikého převýšení kolem 1600 m nazpět k moři.

Doma zjišťujeme, že jsme jeli do sedla pod nejvyšší vrcholky Kréty a že teprve tam byly ty nejkrásnější výhledy a případné treky. Dodnes se nám při vzpomínce na tuto dovolenou jako první vybaví ten malý kousek, dle mapy asi 2 km, který nám chyběl k cíli.

Vzpomínka na prof. MUDr. Tomáše Grála

Letos 2. dubna zemřel v Miami na Floridě prof. MUDr. Tomáš Grál/Thomas Gral (10. 8. 1925–2. 4. 2018), zakladatel a donátor Nadace mezilidské tolerance Thomase Grala při Lékařské fakultě v Hradci Králové. Pochován byl v Los Angeles na národním hřbitově Riverside National Cemetery.

Jeho život ovlivnila řada klíčových historických událostí 20. století. Nejdříve předválečný a válečný antisemitismus v rodné Nitře na Slovensku, kde žil s rodiči a prarodiči až do transportu do koncentračního tábora v Osvětimi. Tam zemřela jeho maminka, obě babičky, dědeček a strýc. Tomáš vyhublý na kost se dostal s pochodem smrti až do Budapešti k příbuzným. Otec přežil koncentrační tábor Buchenwald.

Po válce začal Tomáš Grál studovat Lékařskou fakultu v Bratislavě, jeho snem však byla Univerzita Karlova v Praze. Po skončení studia medicíny založil se spolužačkou Jiřinou rodinu a s dětmi Helenkou a Jiřím se přestěhovali Košic, kde pracoval na interní klinice jako asistent. Otec byl po roce 1948 z politických důvodů vězněn dlouhá léta ve věznicí v Leopoldově. Po jeho návratu z vězení se rodina přestěhovala do Bratislavy. Tomáš Grál se realizoval ve své profesi a rodině, ale nebyl schopen akceptovat totalitu jako takovou. Ve volnějších šedesátých letech se mu podařilo odjet na stáž do USA, kterou mu zprostředkovala mamčinina sestra, která se tam provdala již před válkou. Do toho zasáhl rok 1968. Jeho tatínek, který byl vždy zásadně proti emigraci, neváhal a prvním možným letadlem poslal děti za synem do Ameriky, kde žijí dodnes. Sám pak za několik dní zemřel na infarkt.

Tomáš Grál přesídlil z Bostonu do Kalifornie, kde pracoval jako nefrolog v prestižní nemocnici Cedars-Sinai v Los Angeles. Léčil, vyučoval, publikoval, přednášel, cestoval, jen do Československa nemohl. Proto se na konci své kariéry pokusil co nejvíce přiblížit k hranicím své domoviny

a začal pracovat v americké vojenské nemocnici v západním Německu. Vzpomínal, jak z kopečků u hranic toužebně pozoroval české lesy. Po sametové revoluci se konečně mohl podívat domů a také se zapojit do transformace země. Oslovil ho inzerát v časopisu krajanské Společnosti pro vědu a umění, ve kterém prof. Červinka vyzýval bilingvální Čechoameričany lékaře ke spolupráci s naší fakultou a k pomoci při výuce amerického lékařského žargonu jak lékařů, tak studentů. Tak se stalo, že se profesor Grál vrátil nejen do Československa, ale i města, kde absolvoval postgraduální vojenský lékařský kurz. Na něm se seznámil s naším budoucím profesorem, MUDr. Ladislavem Chrobákem.

Jeho výuka angličtiny pro lékaře a studenty byla velice populární, intenzivní a přínosná. Profesor Grál nás nejen učil lékařskou angličtinu, ale i etiku a demokratické principy. Spolupracoval s řadou odborníků při korekturách jejich anglicky psaných textů. Přeložil do angličtiny velice oblíbenou Propedeutiku vnitřního lékařství prof. Chrobáka a kolektivu. Společně s tehdejším děkanem naší fakulty doc. Karlem Bartákem a prof. Pravoslavem Stránským založil v roce 1997 Nadaci mezilidské tolerance Thomase Grala při Lékařské fakultě v Hradci Králové. V rámci aktivit nadace přednesl několik přednášek (Nejistota a agresivita neznalosti, neboli jak mluvit s bigotem a Etická dilemata moderní medicíny). Jako plukovník NATO měl blízko i k VLA, zejména doc. MUDr. Leo Kleinovi a doc. PhDr. Františku Dohnalovi.

Tomáš Grál občas říkával, že je absolventem medicíny a Osvětimi. Až do konce svých dní mu sloužila paměť a kritické myšlení, neopustil ho smysl pro humor a potřeba svobody. Nenáviděl předsudky a celý život proti nim aktivně bojoval. Miloval svou zem a záviděl nám jen to, že máme hroby předků...
Olga Procházková

VÝCHODOČESKÝ VÝTVARNÝ SALON • GALERIE NA HRADĚ • HRADEC KRÁLOVÉ • 2018

